49-Դ ՏԱՐԻ Թիւ 1628 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ 11–24 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1906 7 ՐԱՄԱԶԱՆ 1324 – 11 ԹՇՐԻՆԸ ԷՎՎԷԼ 1322

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte.
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԹՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
33, Գալաթա Ալի Ճառաէոի, 38
Թմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն արուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته در
صاحب امتیازی: ارمانسی فرید
اداره‌خانه‌سی: باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԳԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿԱՆԽԻԿ Տարեկան Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար 80 գր. 50 գր.
Գաւառներու համար 108 » 60 »
Արտասահմանի համար 25 ֆր. 18 ֆր.
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 գրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՎԱՃԱՌՔ ՄԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ԱՐՏԱԾՈՒՄԸ ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐ

Մեր երկրագործական զանազան արտադրութեանց մէջ հաւկիթը սկսած է տակաւ կարեւոր տեղ մը գրաւել։ Չենք կրնար ճշգիւ գնահատել օտար երկիրներ արտածուած մեր բոլոր հաւկիթին քանակն ու արժէքը, բայց հաշուելով միայն Պոլսոյ ու Սամսունի արտածութեան արժէքին վրայ, որ վերջին տարին 27 միլիոն ղրուշի հասած էր, կրնանք դիւրաւ ըմբռնել այդ վաճառքին ու անոր տուրեւառին մեր երկրին համար ունեցած կարեւորութեան չափը։ Մանաւանդ թէ նոր չէ որ մենք հաւկիթ կ'արտածենք։ Արդէն տարիներէ ի վեր մեր երկրէն այս վաճառքը կ'արտածուի, բայց առաջ միայն Մարսիլիա կ'երթար և անոնցն քանակութեամբ, լակ հիմա ո՛չ միայն մեծաքանակ կը ղրկուի եւրոպական բոլոր կարեւոր հրապարակները, այլ և Պոլսոյ ու գաւառներու մէջ այս վաճառականութեամբ զբաղող մասնաւոր յանձնակատարներ ու գործակալներ հաստատուած են։ Եւ եթէ ասոնց չնորհիւ մէկ կողմէն խնդրանքը կը չատնայ ու մեր արտադրութեան սպառումը հետզհետէ կ'աւելնայ, միւս կողմէ արժէքն ալ կը բարձրանայ։ Դեռ քանի մը տարիներ առաջ հաւկիթին արժէքն էր հարիւրը 12-15 ղրուշ։ Հիմա սովորաբար 18-20 և երբեմն եղանակին համեմատ 25-30 ղրուշ կ'արժէ։

Պէտք է յիշել որ, ինչպէս ամէն տեսակ արտադրութեան, հաւկիթին ալ արտածութեան աւելնալուն մեծապէս օժանդակած են հաղորդակցութեան դիւրութիւնները։ Առաջ ծովեղերեայ քանի մը քաղաքներ միայն ի վիճակի էին հաւկիթ արտածելու։ Հիմա Անատոլուի երկաթուղիին գծին վրայ գտնուող ամէն տեղեր կամ բանուկ նաւամատոյցի մը մօտ եղող չատ գիւղեր սկսած են քիչ չատ այդ գործով զբաղիլ։

Թուրքիոյ այլեւայլ կողմը հաւաքուած հաւկիթները գլխաւորաբար կը բերուին Պոլիս, Սամսուն, Պանտրմայ, Պարթէն, Գոնիա, Իզմիր, Պրուսա, Ինէպոլի, Եաֆա ու այս տեղերէն ուղղակի և կամ Պոլսէն Թրանզիթով կ'արտածուին ծովու ճամբով Մարսիլիա, Ճենովա, Պիրէոն, Լոնտոն, իսկ ցամաքէն երկաթուղիով՝ Աւստրիա, Գերմանիա, Զուիցերիա, Պելժիա և Հոլանտա։

Օտար երկիրներու հաւկիթ արտածող գլխաւոր կեդրոնը Պոլիս է։ Վերջին տարին 15 միլիոն ղրուշ արժէքով հաւկիթ արտածուած էր Պոլսէն։ Ծովու ճամբով 10,000 մնտուկ ղրկուած էր Ճենովա ու Մարսիլիա։ Մեր հաւկիթները Մարսիլիայէ կը ներածուին Ֆրանսայի ներքին գաւառները, ու այս տեղերէն Զուիցերիա և Անգլիա։ Իսկ երկաթուղիով Պոլսէն ղրկուած է 400 վագոն հաւկիթ (մէկ վագոնը 110 սնտուկ կ'առնէ) Աւստրիա, Գերմանիա, Պելժիա, Հոլանտա, եւն.։

Պոլսէն յետոյ հաւկիթի գլխաւոր արտածավայրն է Սամսուն, որ վերջին տարին 12 միլիոն ղրուշի արժէքով 24,000 մնտուկ հաւկիթ արտածած էր, գլխաւորաբար Մարսիլիա։ Այս քաղաքը չատ ժամանակէ ի վեր հաւկիթ կ'արտածէ, բայց քանի մը տարիներու մէջ անոր քանակութիւնը անբաղդատելի կերպով աւելցած է։ 1888էն 1893ին արտածած էր միլիոն հաշուով տարին 30,000 ղրուշի հաւկիթ։ 1894ին 60,000 ղրուշի, 1896ին 600,000 ղրշ.ի, 1901ին 6 միլիոն ղրուշի և 1906ին 12 միլիոն ղրուշի։

Ինչպէս կը տեսնուի, 15-20 տարուան մէջ չորս հարիւր անգամ աւելցած է արտածութիւնը։

Արտածութեան կարեւորութեան տեսակէտով Սամսունէն անմիջապէս վերջ կուգայ Պանտրմա։ Պալըքէսիրի, Մըխալըճի և Պրուսայի նահանգին զանազան կողմերուն մէջ արտադրուած հաւկիթներ կուգան կը հաւաքուին հոն ու անկէ կը փոխադրուին Պոլիս։ Վերջին տարին Պանտրմա 17,000 մնտուկ հաւկիթ արտածեց։ Այս քանակը կրնայ չատ աւելի բարձրանալ եթէ արտածելի վայրերուն հետ չոգենաւային ուղիղ գիծով մը կապուած ըլլայ։ Պանտրմա ստիպուած է իր արտադրութիւնները Պոլսէն թրանզիթով ղրկել Ճենովա, Մարսիլիա, ինչ որ ժամանակի կորուստ և գործառնութեան դժուարութիւն կուտայ։ Միւնխէն վիճակին մէջ կը գտնուի Պարթէն, որ հաւկիթ արտածող նաւամատոյցներուն մէջ կարեւորութեան կողմէ չորրորդն է։ Այս քաղաքն ալ Պոլսէն թրանզիթով կը ղրկէ իր հաւկիթները։ Վերջին տարին Պարթէն 12,000 մնտուկ հաւկիթ արտածած էր գլխաւորաբար Մարսիլիա և մաս մը ալ ցամաքի ճամբով Վիեննա։ Փոխադրութեան մասին երկաթուղիին ընծայած դիւրութիւններուն չնորհիւ, քանի մը տարուան մէջ Գոնիա ալ հաւկիթի կարեւոր արտածող մը եղած է և վերջին տարին իր 10,000 մնտուկ արտածեց զանազան տեղեր։ Ասոնց հետ բաղդատելով, այս վաճառականութեան մէջ երկրորդական կարեւորութիւն ունի Իզմիր իր 5600 մնտուկ արտածութիւնով, ինչպէս Ինէպոլու 5000, Պրուսա 4000 և Եաֆա 3000 մնտուկներով։

Այս տեղեկութիւններն ու թուանշանները բաւական են հաստատելու հաւկիթին վաճառականութեան մեր երկրին համար ունեցած կարեւորութիւնը։ Սակայն այս վաճառականութիւնը կրնայ դեռ չատ աւելի զարգանալ։ Կրնանք չատ աւելի քանակութեամբ արտադրել ու արտածել, եթէ քիչ մը չանք ու զոհողութիւն ընենք։ Հաւկիթին սպառումը օրէ օր կ'աւելնայ ամէն տեղ։ Սնունդի ու անկէ ա՛լ աւելի ճարտարութեան համար հաւկիթ կը գնեն։ Անոր ճերմակը, դեղինը, կեղեւը իրենց մասնաւոր յատկութիւններն ունին և անոնց համար կը գործածուին ճարտարութեան մէջ։ Հետեւաբար, ինչ որ ալ ըլլայ մեր արտադրած հաւկիթին որակն ու քանակը, ապահով սպառում կը գտնէ օտար հրապարակներու վրայ։

Բայց հաւկիթ արտադրող երկիր միայն մենք չենք։ Ամէն երկիր հաւկիթ կ'արտադրէ, ու անոնցմէ ոմանք անհագին քանակութեամբ կ'արտածեն։ Ինչպէս ամէն վաճառքի մէջ, ամէն հրապարակի վրայ, այնպէս ալ հաւկիթի վաճառականութեան մէջ բուռն մրցում կայ։ Այդ մրցումին մէջ յաղողելու, մեր վաճառքը չահաւոր դիմով ծախելու համար չատ մը պայմաններ կան։ Եթէ չենք կրնար անոնց ամենքն ալ ի գործ դնել, գոնէ անոնց մէջ էականը զանց չընենք։ Հաւկիթի վաճառականութեան մէջ առ այժմ մեզի համար անհրաժեշտ պայմաններ են, մաքուր վաճառք մը արտադրել և չուտ ու ժամն փոխադրել։ Վերջին պայմանը մասամբ մեր կամքէն կախում չունի։ Բայց փոխադրութեանց դիւրութիւններէն, Պոլսոյ և կարեւոր նաւահանգիստներու մէջ հաստատուած նոր նոր չոգենաւային գիծերու հաստատութենէն ու անոնց մէջ յառաջ եկած մրցումէն կրնանք յուսալ թէ մեր վաճառքին արագ ու ժամն փոխադրութիւնը մինչեւ աստիճան մը երաշխաւորուած է։ Կը մնայ վաճառքին յատկութիւնն ու մաքրութիւնը, ինչ որ բոլորովին մենք կախում ունի և այդ մասին ալ եթէ քիչ մը չանք ու հոգածութիւն ընենք, ապահովաբար կրնանք աւելի չահաւոր ելնել և աւելի արժէքով ու քանակով արտածել։

Հ. ԴԱՆԻԷԼԻԱՆ

ՄԵՏԱՔՍԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Մետաքսի և խողակի Եւրոպական հրապարակներուն կացութիւնը կը շարունակէ գոհացուցիչ ըլլալ։ Սպառումի պահանջները հետզհետէ կ'աւելնան և արտադրելի ապրանքը, ինչպէս նաև մետաքսի այս տարուան արտադրութիւնը խնդրանքէն աւելի չեն։

Իսմ մետաքսին գիները ընդհանրապէս հաստատուն են։ Գալով բանուածներուն, որոնց սիծքը արագ արագ կ'սպառի, անոնց գիները 1—2 ֆր., և անմիջական պէտքերու համար նոյն իսկ աւելի բարձր է։ Ասիական մետաքսներուն գիներն ալ բռնուած են։ Մեծ գործունէութիւն կայ մետաքսեղէնի գործարաններուն մէջ, որոնց վիճակը ա՛լ աւելի գոհացուցիչ պիտի ըլլար, եթէ նախանձութիւնն ու նուազութիւնը, ինչպէս նաև գիներու բարձրութիւնը, որ առաջինին հետեւանքն է, չպարտադրէին գործարանատէրերը պահանջել ա՛նպիսի գիներ, զորս տեսակ մը վարանումով կ'ընդունին գնորդները։

Մարսիլիոյ մէջ խոզակին գիները միչտ բռնուած են։ Հակառակ մեծաքանակ ժամանումներու, թէ՛ տրամադրելի և թէ յանձնելի ապրանքը քիչ է։ Սուրիական դեղին մետաքսին Ա. տեսակին գիները 10.55 ֆր., Թուրքաստանի ճերմակ տեսակինը 10, Քութայիս ճերմակ Ա. տեսակ 9.30 ֆր.։

Լոնտոնի մէջ ամէն օր առուծախներ կ'ըլլան հաստատուն գիներով, բայց գործունէութեան թուիչը կը կասի ապրանք ունեցողներուն յատկութեանց պատճառաւ, որոնք ապագայ վաճառումներու համար չատ յուսալից են։

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Մ. ՆԱՀԱՆԳԱՑ ՄԷՋ

1905ի մէջ Մ. Նահանգաց արտածումներուն արժէքը, առանց հաշուելու ոսկին ու արծաթը, առաջին անգամ ըլլալով անցաւ 1500 միլիոն տոլարը, իսկ ներածումներուն գումարը հասաւ 1117 միլիոնի։ Դրէթէ բոլոր արտածեալ ապրանքները աւելցած են բաց ի պղինձէն, որ հակառակ իր մէջին գիներուն բարձրացման, 77 միլիոն տոլարէն իջած է 73ի, արտածելի քանակութեանց նուազման հետեւանքով։ Բամբակի արտածումը 21 միլիոն տոլար աւելցած է, որ վերագրելի է գիներու զգալի բարձրացման։ Պահանջի արտածումներն ալ զգալի յաւելում մը կրած են, թէև Շիքագոյի վերջին գայթակղութիւնները անչուշտ ներկայ տարուան համար պիտի սահմանափակեն արտածութեան այս վերջին ճիւղին թիւերը։

Ներածութեանց մէջ, մորթերուն ու կաշիներուն արժէքը 58էն 75 միլիոն տոլարի բարձրացած է և բամբակեղէններուն արժէքը 45էն 58 միլիոնի։ Գերճանքի առարկաներն ալ զգալի յաւելում կրած են։ Ընդհանրապէս չաքարի ներածութիւնները 91 միլիոնէն 78ի իջած են, նաև խամ մետաքսը։

Մէկ խօսքով, 1905ի մէջ Մ. Նահանգաց արտաքին վաճառականութիւնը խիստ գոհացուցիչ կրնայ նկատիլ և այժմէն կարելի է հաստատել որ ներկայ տարին ալ Մ. Նահանգաց տնտեսական տարեգրութեան մէջ նշանակելի պիտի ըլլայ առեւտրական զարգացման տեսակէտով։

ՇԱՔԱՐԻ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԸ Պելժիոյ մէջ

Շաքարի ճարտարարուեստը չատ զարգացած է Պելժիոյ մէջ, ուր բազմաթիւ գործարաններ և զարաններ կը գտնուին։ Շաքար կը շինուի մասնաւորապէս Արապատի եւ Անվէրսի մէջ, և անհրաժեշտ նախանիւթը նոյն իսկ երկրին մէջ կը հայթայթուի։ Ճակընդեղը մեծ քանակութեամբ կը մշակուի հոն և արտադրութիւնը գրէթէ կը բաւէ սպառումին։ Միայն սահմանապուլիներու վրայ հաստատուած գործարաններն են որ ճակընդեղ կը ներածեն Հոլանտայէ, և փոքր քանակութեամբ ալ Ֆրանսայէ։ Այս ներածումը 1905ին հասաւ 317 հազար թօնոյի, մինչ 1924ին 125 հազար էր։ Եւ որովհետև Պելժիա իր արտադրած չաքարին հաղիւ 20%ը կ'սպառէ, կը հետեւի որ մնացեալ քանակութիւնը կ'արտածէ ուրիշ երկիրներ։ Խամ չաքարին արտածութեան գումարը 1105ին եղած է 94 հազար թօնս, եւ զտեալ չաքարինը 43 հազար թօնս։

Պելժ. չաքարի 1905ի արտադրութիւնը նախորդէն 25% աւելի է։ Այսպէս արտադրութիւնը առաջ կուգայ ճակընդեղի մշակութեան տարածումէն եւ մասամբ ալ, գիտական նոր միջոցներու չնորհիւ, հեղգար գլուխ աւելի արտադրուելէն։

Այսուհանդերձ, վերջին չրջանը, ընդհանուր կերպով մը, նպաստաւոր եղած չէ արտադրողներուն, որովհետեւ գիները իջած են եւ չեն համապատասխաններ ճակընդեղ մշակողներուն վճարուած գումարներուն, որով չաքարի չատ գործարաններ կորուստ ունեցած են։

ԳԱՂԹԱԲԵՐԴԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Շաքար։— Ծախուեցաւ 4900 պարկ աւստրիական, կենդիմենտը 87½ ղրշ.ի։

Խաճուկ։— Ծախուեցաւ 625 պարկ։ Բիլին 100 օխան կարժէ 600 680 և Վէրբրայինը 700 780 ղրշ.։

Բրինձ։— Ծախուեցաւ 450 պարկ Ռանկուն, 400 պարկ եգիպտական և 250 պարկ ըլգոն։ Ռանկունին պարկը կ'արժէ 125 ղրշ., դրանկիդոյը 111-112, եգիպտականին խազվին 90 ղրշ. և ըլգոնին Բ. տեսակին պարկը 44 ղրշ.։

Կարագ։— Ծախուեցաւ 1180 տակառ ամերիկեան, 1 օխան 6½ ղրշ.ի։

Իւղ։— Ծախուեցաւ 150 տակառ Էրբէմիտի և Միտիլլիի ապրանք առաջինին քիլօն 4 ղրշ.ի և երկրորդինը 4½ ղրշ.ի։

Օճառ։— Ծախուեցաւ 500 պարկ Միտիլլիի և Այվալըքի տեսակէն, առաջինին քիլոն 100 փր.ի և երկրորդինը 105 փր.ի, Լ. Օսմ. 109էն։

Պղպեղ։— Ծախուեցաւ 40 պարկ, օխան 8 ղրշ.ի Լ. Օսմ. 100էն։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ԱՌԵՒՏՐ. ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ
(Հոկտ. 10 Երեքշաբթի)

ՑՈՐԵՆ

Առաջին ճերմակ	օխան	37—
Երկրորդ	»	35—36
Խառն		34—
Զավտարը		31—32
Կարմիր առաջին	»	39—39½
Կարմիր միջին	»	35—37½

Երէկ 15 վագոն Անատոլուի ցորեն ժամանեց։

ԱԼԻՒՐ		ՂՐՇ.
Տեղական գերմա Ա.	պարկ	68—70
» » Բ.	»	66

ԹԵՓ

Օխան 17½ փարա

ԳԱՐԻ

Քէօսթէնէճ	քիլէն	12½—13
Ռումէլի	»	12—12½

ՍԻՄՈՆ ՉԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

ՈՒԽՏԱՒՈՐԻ ՆՕԹԵՐ

ԹՈՒԽ ՄԱՆՈՒԿ ԽԱՉ

ՅԻՍՈՒՍ ԵՒ ԹԱԴԷՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼ

Խաչվերացի օրը, Սաթիգիւղի Թուխ Մանուկ խաչ Եկեղեցին յատկանշական օրն է։ Շաբաթ օրը առտուընէ մինչեւ իրիկուն, քաղաքէն անընդհատօրէն կը մեկնին կարաւանները դէպ ի հոն, ոմանք իսկապէս իրենց ուխտերը կատարելու, ոմանք ալ, այդ պատրուակին տակ, զուարճութիւններ ընելու համար։ Թէ՛ քաղաքի տաղտուկ ապրելակերպին մէջ գիւղական կեանքի փոքրիկ փակագիծ մը բանալու, և թէ այդ ուսական օրուան բարեպաշտութեան դրուագներն ու խրախճանքի ցոյցերը մօտէն դիտելու նպատակով, նոյն օրը ժամը 7ին, Պ. Տիգրան Տէմիրճեանի հետ, որ նախապէս երկու տարիի չափ ուսուցչական պաշտօն մը ունեցած է այդ գիւղի դպրոցին մէջ, ձիերով դուրս կ'ելլենք «Մարտին Գարբուսը»էն, խառնուած մեծակակ կարաւանի մը, որ չղթայի մը օղակներուն պէս կը փռուի ճամբու երկայնքին վրայ։ Հասայն բնութիւնը պարուրուած է աշնանային զովութեամբ մը, որ թարուիչ գգուանքի մը պէս կը շոյէ դէմքերնիս, կաղդուրումը տալով առողջ կեանքին։ Վերը բիլ ու ջինջ երկինք մը է, բոլորովին հեռու այն երկինքներէն, որոնք մշնաւանչի մը պէս կը ծանրանան մարդուս սրտին վրայ, աշնան եղանակին մէջ, երկինք մը, որ կոյսի մը գեղանոյշ նայուածքը ու սիրափիթիթ ժպիտը ունի։ Մինչեւ Տիգրիս հասնելու համար, կէս ժամէն աւելի ճամբորդութիւն մը պէտք եղաւ, ձախ կողերնուս վրայ ունենալով քաղաքին պարիսպները, հաստ, ամուր, մեծդի ու յաղթական, պարսէզներու լայնանիստ խարիսխի մը վրայ, որ մինչեւ ճամբանուս եղերքը կը հասնի, ու, աջ կողմերնիս, մինչեւ հեռաւոր հորիզոնը, որ պատնիշուած է բլրակներու շարքով մը, դարձեալ պարսէզներու երկարաձիգ տողանցութիւն մըն է, որ իր թթենիներու, նռենիներու, ուռենիներու, բարտիներու, դեղձիներու և ուրիշ ծառերու գիլ դալարութեամբ կը պարարէ աչքերդ։

Գիտին տեսարանին առջեւ, կարելի չէ որ մարդ չկանգնի դիտելու համար, ա՛նքան սրտագրաւ ու ակնթարթով է անիկա։ Երկու եղերքներուն վրայ, անծայրածիր երկարաձգոնմով մը կը փռուին ձմերուկի ու սեխի պարտէզները, կէտկիտումովը այդ պտուղներուն, որոնք բերնի ջուրերը կը վազցնեն, ու կարկառումներովը ճերմակ վրաններու, որոնք կը վխտան զբօսասէրներու բազմութեամբ։ Անոնց միջեւէն գետը կուգայ, ա՛նքան ծանր, ա՛նքան հանդիսական, որ քեզի կ'երեւի թէ չի հոսիր, այլ կը խոկայ, թերեւս վերյուշելով իր գարնանազարթի օրերը, երբ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երես)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՐԹՕՆԸ)(23)(

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱՇԱՐԺ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

ՄԵՂՐԱԼՈՒՍՆԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Դ.

ԿԱՊՈՅՏ ԺԱՊԱՒԷՆԸ

Սառա այլեւս լոկ կինը չէր Լիւսիէնի, կնոջ դերէն խիստ վեր պաշտօն մը ստանձնած էր ան, որ հին ազնուականութիւններու յատուկ կորովով մը ամուսնոյն պաշտպանութեանը նուիրուած, իր անձը զոհելու չափ պատրաստակամութիւն կը ցուցնէր ամուսինը փրկելու համար։ Լիւսիէն որ ամուսնութենէն առաջ մի միայն դրամին ու հարստութեանը սիրոյն յօժարած էր կարգուիլ Սառայի հետ, հիմա զգալով որ անիկա հասարակ կիներէն չատ վեր, գերազանց ձիրքերով օժտուած ամուսին մըն է, կ'ամչնար երբեմնի զգացումներուն համար ու հետզհետէ սէրն ու համակրանքը կ'աւելցնէր անոր նկատմամբ։

Սառա արդարեւ արտակարգ ուշիմութիւն ունէր, ձայնը, ակնարկը, շարժուձեւերը և մէկ խօսքով ամբողջ էութիւնը մասնաւոր հով մը ունէին, որուն առջեւ ամէնէն խիստ մարդն անգամ կը ստիպուէր խոնարհիլ։

Դեռատի դքսուհին սկսած էր կամքի ամենուխներէն վեր բարձրանալ, որուն կը հետեւէր դուքսը՝ ամուսնոյն նկատմամբ նոր նոր կարծիքներ ու համակրանքներ ցուցանելով մտքին ու սրտին խորը։ Ալ բնաւ ցամաք չէր երեւեր, ծովը ամբողջութեամբ ընդգրկած էր չոգենաւը որ լիաչոգի կ'ընթանար ալիքները ճեղքելով։

Երկու ամուսիններն պահ մը իրարու երես նայեցան։ Հիւսիսային ծովուն մեր խօսքերը, կատակներն ու շարժումները չափուած կշռուած ըլլալու են։

Լիւսիէն հիմա բոլորովին ամուսնոյն յանձնուած՝ անոր հետ խօսակցելով կը յառաջանար չոգենաւին մէջ, երկուքն ալ թոյլ մէկ երեւոյթ մը տալով իրենց, բոլորովին անտարբեր հովերով կը ճեմէին վեր ու վար։ Կեղծ ծիծաղներով ու արուեստակեալ խօսուրտուքով վերջապէս ուղղուեցան դէպի խեաց կողմը, ուր երկու ամուսիններն տարօրինակ ակնարկով մը իրարու նայեցան։ Իրենց անցքին վրայ բնաւ ո և է նաւաստի չէին տեսած, ո՛չ ալ ընչաւոր արարածի հանդիպած էին ամբողջ վերնայարկին վրայ։

—Զարմանք, գոչեց Լիւսիէն, չոգենաւին այս կողմը բնաւ մարդ չկայ, ո՞ւր գացած են արդեօք։

—Հակայ չոգենաւ է, պատասխանեց Սառա, կարելի է միւս մասերուն մէջ է նաւաստիներուն զբաղումը այս պահուս, կամ կարելի է կը ճաչեն, թէ՛ կը խմեն կամ կը քնանան։

Այսպէս խօսակցելով անցան հակառակ կողմը և զարմանքով տեսան որ հոն ալ բացարձակ դատարկութիւն կը տիրէր։ ո՛չ մարդ կար, ո՛չ մարդասանք, ո՛չ իսկ մարդու գոյութեան հետք կը տեսնուէր։

Սառա այս մեծ անակնկալին առջեւ չկրնալով ինքզինքը զսպել, ձգեց ամուսնոյն թեւը ու դէպի առաջ անցնելով։

— Անկարելի է, գոչեց, ասանկ բան չկրնար ըլլալ, ո՞ւր են ան նաւաստիները, ո՞ւր է անոնց պետը։

—Ես ալ բան մը հասկցած չունիմ, ըսաւ Լիւսիէն, մինակ իմ և քու տարբերութիւնդ սա է որ, երբ դուն ասանկ պարագաներու մէջ մտքդ կը յոգնեցնես, ուշիմութիւնդ կը կրկնապատկես, ես կը կատղիմ կը բորբոքիմ ու բուռն զայրոյթ կզգամ։

—Զայրոյթին ժամանակը չէ, յարեց Սառա մեծ իրարանցումով չոգենաւին չորս կողմը զննութենէ անցնելով, հիմա ամէն բանէ առաջ պէտք է այս գաղտնիքը լուծենք թէ ո՞ւր գացած են նաւաստիները և ինչո՞ւ չեն երեւար։

Լիւսիէն անհոգ, անխռով՝ չոգենաւին յետոյին կանգնած քրքջալիր կը խնդար ամուսնոյն իրարանցումը տեսնելով, մինչդեռ Սառա հիմա ճշմարտապէս զայրացած, բարկութենէն ոտքը տախտակամածին զարկաւ։

—Ինչ գաղտնիք է աս, ինչ հանելուկ, ինչ խարդաւանանք, պօռալով։

Ո՛չ ձայն տուող կար, ոչ ալ պատասխանող։ Սառա անգամ մըն ալ ոտքը գետին զարկաւ ու հիմա բոլորովին նոր անակնկալի մը առջեւ գտաւ զինքը։ Տախտակամածը՝ որուն ոտքը զարկած էր, փոխանակ սովորական արձագանգի, մետաղային ձայն մը հանած էր,

— Լիւսիէ՛ն, գոչեց կինը, լսեցի՞ր Լիւսիէն, տախտակամածը ինչ ձայն հանեց։

—Ինչ ձայն պիտի հանէ, պատասխանեց դուքսը, սովորական տախտակի ձայն։

—Ո՛չ, առարկեց կինը դարձեալ ոտքը գետնին զարնելով, ո՛չ սովորական տախտակամածի ձայն չէ աս, ուշադրութիւն Լիւսիէն, մետաղի ձայն կը հանէ։

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԶԵՂՉԻ ՍՍԿԻՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՐԻՉԻ ՄԷՋ.— Բարիզէ կը հեռագրեն Նայէ Ֆրայէ Բրեսլաի հոկտ. 20 թուով.— Անգլիոյ Պանքային զեղչի սակին երէքի բարձրացումը ի սկզբան մեծ ազդեցութիւն չբրաւ հոս, և իրավէկ, տեղանաւորական չրջանակներու մէջ ենթադրուեցաւ թէ Ֆրանսայի Պանքան իր կողմէ իր զեղչի սակը բարձրացնելու համար քայլ պիտի չառնէ։ Ֆրանսայի մէջ միչտ առատ դրամ կայ հակառակ Սահարանին կողմէ քաչուած մեծաքանակ ոսկիներուն։ Ուստի Բարիզի հրապարակը կրցաւ դիւրաւ համոզում գոյացնել թէ Լոնտոնի մէջ դրամին սղութենէն ինք զերծ պիտի մնայ։ Առաւաւելն ռեէօրի գիներուն բարձրացում մը նախատեսուեցաւ։ Բայց այսօր այս նպաստաւոր տրամադրութեան մէջ փոփոխութիւն մը մտած է, որովհետեւ Լոնտոնի տեղանաւորական մասնաւոր տուներն ալ Պանքային պաչտօնական սակին սկսան հետեւիլ, և այսօր այդ մասնաւորներուն սակը $3\frac{3}{4}$ առ հարիւր բարձրացած է։ Մինչև իսկ հիմա Ֆրանսայի Պանքային սակին բարձրացման կարելիութեան վրայ կը խօսուի։ որովհետեւ վաղ կայ թէ Լոնտոնի մէջ զեղչի սակին չարժումը վեց առ հարիւր սակէն ալ կրնայ վեր բարձրանալ։

Լոնտոնի մէջ երէկ զեղչի սակի բարձրացման անմիջական պատճառը նկատուեցաւ դէպի Եգիպտոս ոսկիի հոսանքին ուժգնութիւնը։ Եգիպտոս վերջին չարաթներուն մեծաքանակ ոսկի քաչեց Անգլիայէն։ Եգիպտոսի մէջ անգամ չահադիտութիւններ կ'ըլլան հողերու վրայ, որոնք թէեւ արժէքաւոր են, բայց դժուարաւ կրնան արժեթուղթի հանգամանքի վերածուիլ, և իրենց չահագործութիւնը նոր դրամի կը կարօտի միչտ։ Բամբակի հունձքին հակայական ծաւալն ալ մեծամեծ դրամական միջոցներու կը կարօտի։ Բամբակի հունձքին այս տարուան արդիւնքը քառասուն առ հարիւր աւելի է. այս տարուան արժէքը 25 միլիոն անգլ. ոսկի է նախորդ տարուան 18 միլիոնին դէմ։ Բամբակի գործառնութեանց մէջ այսօր մեծամեծ գումարներ պէտք է դնել որոնք Դելտա-ի միայն կրնան ետ հոսել դէպի Լոնտոն։ Դրամի պէտքին այս ըստ ինքեան նըպաստաւոր պատճառը ա՛լ աւելի կը լուսաբանուի, երբ իմացուի թէ երեք ամիս առաջ բամբակի գինը Եգիպտոսի մէջ այսօրուան մակարդակին հասած չէր։ Բամբակին գինը պարկ գլուխ (50 քիլօ) այսօր 17 թալարի է (1 թալարին կ'արժէ 5 ֆր. 28 սանթիմ)։ Մինչեւ հիմա ամէնէն բարձր գինը Եգիպտոսի բամբակին համար 13 թալարին անցած չէր։ Ակնկալ կը հասկցուի թէ Եգիպտոսի մէջ չանու դըբուած դրամագլուխներ արդիւնաւոր են և տագնապէ մը չի վախցուիր, մանաւանդ բամբակի հունձքին ներկայ նպաստաւոր պարագաներուն մէջ։

Գալով ա՛յն խնդրոյն թէ ոսկիին բարձր գինը ի՛նչ ազդեցութիւն պիտի ընէ Ֆրանսայի վրայ, ասիկա կախում ունի անշուշտ Ֆրանսայի Պանքային զեղչի սակին բարձրացումէն։ Բայց տիրող կարծիքը ա՛յն է թէ դրամին սղութիւնը վաղանցիկ է, որովհետեւ այս միջոցին եւրոպական հրապարակին վրայ չբջան ընող 300 միլիոն տոլար արժէքով ամերիկեան փոխանակագիրները պիտի չնորոգուին, կամ մեծ մասամբ պիտի չնորոգուին։ Այսինքն Ամերիկայէն մեծաքանակ ոսկի պիտի հոսի դէպ ի Եւրոպա՝ փոխանակագիրները վճարելու համար։ Արդէն ժամանակէ մը ի վեր Բարիզի տեղանաւորական չրջանակներուն մէջ հակառակ հոսանք մը կայ Ամերիկայի դրամական անագին պահանջումներուն դէմ, որոնց պատճառն են ամերիկեան յարաճուն չահադիտութիւնը, նաև ճարտարարուեստը ոլիկանին միւս կողմը։ Բայց այսօր Եւրոպայի տեղանաւորական երեւոյթները ցոյց կուտան թէ ամերիկեան չահադիտութեանց գոհացումը ա՛լ իր վախճանը գտած է։ Անգլիոյ մէջ դրամի պակասութիւնը իր ազդեցութիւնը պիտի ունենայ առաւելապէս Ամերիկեան հրապարակին վրայ կամ Բարիզեան հրապարակին վրայ, որ սակայն անուղղակի կերպով պիտի ազդուի Ամերիկայի մէջ անցած-դարձածներէն։ Ակնկալ սա՛ կը հեռաւի թէ Բարիզեան հրապարակներէն անկախութեան վրայ Բարիզի մէջ մնուցուած հպարտ վարդապետութիւնը այլ եւս անհերքելի չէ։

*** Լոնտոնէ ևս չաբաթ օրուան թիւով կը հեռագրեն Նայէ Ֆրայէ Բրեսլաի.—Անգլիոյ պանքային զեղչի սակին բարձրացման հակառակ, այսօր մեծաքանակ ոսկի դուրս եկաւ դարձեալ նոյն Պանքայէն։ Շաբաթ օր Եգիպտոսի համար ճամբայ հանուած ոսկին 500,000 սթերլին չէր, այլ 1 միլիոն 30,000 սթերլին, այնպէս որ երկու օրուան մէջ Եգիպտոս Անգլիայէն կուլ տուաւ 2 միլիոն անգլ. ոսկիէն աւելի։ Անգլիոյ պանքային զեղչի սակին բարձրացումը Լոնտոնի հրապարակին վրայ եւս իրապէս ազդեց։ Մասնաւոր տեղանաւորական Տուներու զեղչի սակը երէկ արդէն $5\frac{5}{8}$ առ հարիւր էր, այսօր $5\frac{3}{4}$ առ հարիւր բարձրացաւ։ Թէ՛ Բարիզի և թէ Լոնտոնի մէջ վախ կայ որ Ֆրանսայի Պանքան ալ Անգլիոյ Պանքային օրինակին պիտի հետեւի, և իր զեղչի սակը հարիւրին 4ի պիտի բարձրացնէ։ Ֆրանսայի Պանքան վերջին ծայր պասպանական է իր զեղչի սակի քաղաքականութեան մասին, արտասովոր պարագաներու մէջ միայն հաղուադէպ փոփոխութիւններու կ'ենթարկէ իր սակը, և իր դրամը կը պաշտպանէ ոչ թէ զեղչի սակով, այլ գանձումներու համեմատութեամբ։ Վեց տարի ի վեր Ֆրանսայի Պանքային ներկայ հարիւրին երեք սակը փոխուած չէ։ 1899ին միայն երբ Անգլիոյ Պանքան իր սակը վեց առ հարիւր բարձրացուց, Ֆրանսայի Պանքան իր սակը $4\frac{1}{2}$ առ հարիւր բարձրացուց։ Մասնաւոր տեղանաւորական Տուներու զեղչի սակը այսօր հարիւրին $3\frac{1}{4}$ բարձրացած է։ Միւս կողմէ Բարիզի մէջ Լոնտոնի չէքի գինը, որ երէկ 25.21ի վրայ կը կենար, մէկ սանթիմ բարձրացաւ միայն։ Այսուհանդերձ, Բարիզի զեղչի սակին բարձրացման հաւանականութիւնը չատ մեծ է։ Ընդհակառակն չենթադրուիր որ Գերմանի Կայսերական Պանքան, որ դեռ անցեալ օր վեց առ հարիւրի բարձրացած էր, այս սակէն վեր եղնէ։

ԿՈՂՈՒԽՈՎՍԿԻ ԿՈՄՍԻՆ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ ԾԱՂՈՐԴԸ.— Այս չարթուան մէջ տեղի պիտի ունենայ Կոլուխովսքի կոմսին յաջորդին անուանումը։ Դեռ կարելի չէ հաստատապէս ըսել թէ կայսեր ընտրութիւնը որո՞ն վրայ պիտի պիտի իյնայ։ Քաղաքական իրաւեկ չրջանակներու մէջ իբրեւ հաւանական յաջորդ կը նշանակուին գլխաւորաբար Լոնտոնի դեսպան կոմս Մէնստորֆ, Բեռլերսպուրկի դեսպան Պաուռն Իզէնթալ և Բարիզի դեսպան կոմս Ուէֆէնհիլլէր։ Այս ենթադրութեան վրայ քանի մը տեղեկութիւններ կուտանք Լոնտոնի դեսպանին անձին վրայ։

Կոմս Ալպէրթ Մէնստորֆ նրբակազմ մարդ մըն է, հարաւային տիպար մը, մէջահասակ, պղնձագոյն դէմքով, սեւ աչքերով, սեւ մորուքով։ Դիւրահաս լեզու մը ունի, խօսուն բերան, և գերմաներէնը կը խօսի ա՛յնպիսի չէշտով մը, որմէ մարդ կը նշմարէ թէ խօսողը երկար տարիներ Անգլիա ապրած է։ Երկար ժամանակ առաջ անգամ մը Պերլին պիտի դրկուէր, և երկրորդ անգամ մըն ալ քիչ մնաց Վիեննա պիտի կանչուէր Կոլուխովսքիի յաջորդելու։ Այն ատեն ըսաւ.— Տա՛ղ երկինք որ Լոնտոնը չթողուն։ Շատ հանգիստ կը զգամ հոս ինքզինքս և չեմ բնաւ փափաքիր ուրիշ տեղ մը փոխադրուիլ։ Աւստրոյ երբեմնի արտաքին գործոց նախարար իր հանգուցեալ հօր կողմէ Բօպուրկներուն ազգական, արիւնի կապակցութեամբ Էտուարտ թագաւորին հետ կապուած է, որուն հայրը եղած էր Բօպուրկի Ալպէրթ իշխանը, կողակից Վիքթորիա թագուհիին։ Լոնտոնի դեսպանական մարմնոյն մէջ ոչ օք կոմս Մէնստորֆի չափ ա՛յնքան մտերիմ է Էտուարտ թագաւորին, որմէ վերջ այս մասին կուգայ բ՞րթուկէզի դեսպան մարքիզ Սալվերալ։ Էտուարտ թագաւոր միչտ իր չրջանակին մէջ կ'ուզէ տեսնել աւրարուեմաստ դեսպանը։ Ղըբինկէմի Պալատին, Սէնտրինկէմի պալատին մէջ, նոյն իսկ Մարիէնպատի մէջ, ուր Մէնստորֆի 1904 ամրան երկար ժամանակ անցուց Հուպէյթուս ամարանոցին մէջ, Անգլիոյ թագաւորին չատ մօտիկ։

Կոմս Մէնստորֆի Անգլիոյ մէջ համակիրներու ընդարձակ չրջանակ մը կազմած է։ Ընդերային բոլոր չրջանակներուն մէջ միչտ պիտի գտնուի, թէ՛ Պահպանողական և թէ Ազատական ջոյներուն կարգը։ Լուրջ դիտողի մը տպաւորութիւնը կը թողու անձամբ։ Տարիներու ընթացքին մէջ բոլորովին անգլիացի եղած է։

Կոմս Մէնստորֆի աւստրեւմտեան քաղաքականութեան գլուխը անցնելով, սերտ համաձայնութիւն մը Անգլիոյ հետ յոյժ հաւանական է, առանց սակայն զոհելու Երբեակ Զինակցութիւնը։

Իր Լոնտոնեան դեսպանական գործունէութեան մէջոյին լաւագոյն յաջողութեամբ միջնորդ եղած է Գերմանիոյ և Անգլիոյ միջեւ ա՛նպիսի ժամանակներ, երբ երկու Տէրութեանց միջեւ յարաբերութիւնք կ'աւրուէին։ Միչտ կարելի եղածին չափ բարուք կ'ընթանար Լոնտոնի գերման դեսպան կոմս Վալֆ-Մէթերնիխի հետ։ Ներքին չրջանակները միայն գիտեն թէ ո՛րքան բարուք ծառայութիւններ մատուցած է կոմս Մէնստորֆ այս կերպով Լոնտոնի մէջ խաղաղութեան դատին։ Լոնտոնի մէջ բազում ծառայութիւններ ալ մատուցած է Ռուսիոյ, երբ յարաբերութիւնները անոնց միջեւ առգնապալից եղուոյթի մը առին Հըլի միջադէպին առթիւ։ Կոմս Մէնստորֆի բարձրագոյն ատիճան կը գնահատէ մասնաւորապէս Անգլիոյ մէջ վարժուած է հանրային գատատանին այս գնահատութեան։ Անգլիոյ մէջ ընկերային, մտաւոր և գեղարուեստական կեանքին հետ չփում ունեցող դիւանագէտ մը միչտ աւելի կը գնահատուի։ Շարունակ կը տեսակցի Լորտ Ռոզպերիի նման մարդոց հետ, որուն ամարանոցը կ'երթար միչտ ոգեւորեալ խօսակցութիւններու բռնուելու, կամ Մր. Պալֆուրի հետ, որ բարեկամ է գիտութեան և երաժշտութեան։

Իր հօր կողմէն կոմս Մէնստորֆի ազգական է նաեւ Պուլկարիոյ Ֆէրտինանտ իշխանին, զոր չատ մօտէն կը ճանչնայ իբրեւ անդամ Քօպուրկեան Տան։

Զարին հետ յաճախակի հանդիպումներ ունեցած է թէ՛ Անգլիոյ և թէ Բեթերսպուրկի մէջ։

*** Լոնտոնէ հետեւեալը կը հեռագրեն Նայէ Ֆրայէ Բրեսլաի.— Լոնտոնի մէջ ցաւ պատճառեց այն լուրը թէ կոմս Մէնստորֆի այս տեղի իր դեսպանական պաչտօնը պիտի փոխանակէ Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարարի պաչտօնին։ Այս ցաւին պատճառը կոմսին անբաւականութիւնը չէ իր նոր պաչտօնին համար, այլ Լոնտոնցիներէն իր բամտուելու պարագան։ Կոմս Մէնստորֆի իւրաքանչիւր Անգլիացիի աչքին սիրական տիպար մըն է, որ իր երիտասարդ հասակին մէջ յաջողած է հասնիլ ամենաբարձր պաչտօնին։ Նախ իբրեւ աւտրիական դեսպանատան խորհրդական Վիքթորիա թագուհիին արքունիքը գնաց, և ո՛րքան որ իր ատենուան ատիճանը հաճատ էր, հետզհետէ ոստումով բարձրացաւ անգլիական ընկերութեան մէջ մ'ամբիսի դիրքի մը, զոր մինչեւ ցարդ կը պահէ։ Վիքթորիա թագուհին չատ հակամէտ չէր պաչտօնական անձերու հետ հաղորդակցութեան մտնել, բայց երիտասարդ դիւանագէտը սիրելի եղաւ անոր, և թագուհին միչտ առանձնութիւն կուտար անոր իբրեւ մօտաւոր ազգական արքայական ընտանիքին։

Դահաժառանգ Ալպէրթ Էտուարտ իշխան (այրդի Անգլիոյ թագաւորը) նոյն համակրութիւնը ունայ կոմս Մէնստորֆի հանդէպ, և անկէց ի վեր անընդհատ թագաւորին անդրդուելի բարեկամը մնայ, իրդղութիւն մը՝ որ ծանօթ է Էտուարտ Է-ի բոլոր հպատակներուն։ Երբ Էտուարտ թագաւոր գահ բարձրացաւ, կոմս Մէնստորֆի անբաժան դէմքն էր թագաւորին չրջանակին մէջ, և ե՛րբ առիթը պատահէր, մասնաւոր պատիներով կը լեցուէր։ Ամէն պարագայի մէջ ո՛չ մէկ արքունիքի մօտ ո և է դեսպան նոր ժամանակներս ա՛նքան հզոր դիրք ստացած է։ Նոյն իսկ սրտագին համաձայնութենէն վերջ Լոնտոնի Ֆրանսական դեսպան Մ. Բոնպոն բնաւ այս մասին հաւատարած չէ կոմս Մէնստորֆի։

Սքանչելի կերպով անգլիերէն կը խօսի։

Կոմս Մէնստորֆի Բարիզի դեսպանութեան մէջ սկսած է դիւանագիտական ծառայութիւնը, եւ Լոնտոնի մէջ եղած ատեանները յաճախ Բարիզ կ'երթար։ Ֆրանսայի մէջ ուրախութեամբ ընդունուած է կոմս Մէնստորֆի արտաքին գործոց նախարար անուանուելուն լուրը, որովհետեւ, կ'ըսեն իր քաղաքականութեան հիմը պիտի ըլլայ Անգլիոյ հետ համաձայնութիւն մը, որով նաև մերձեցում մը Աւստրոյ և Ֆրանսայի միջեւ։

Կոմս Մէնստորֆի իր քսանամեայ ծառայութեան մէջոյին գործած է՝ եւրոպական երեք մայրաքաղաքներու մէջ Բարիզի մէջ երեք տարի, Բեռլերսպուրկի մէջ մէկ տարի, իբրեւ դեսպանական խորհրդական, եւ մնացեալ մասը բոլորովին Լոնտոնի մէջ։ Իր դիւանագիտական ասպարէզին երեք կեդրոնները ասոնք են։ Ցայսմի չէ դեռ թէ իր քաղաքականութեան կեդրոնները ալ ասոնք պիտի ըլլան, սակայն Ֆրանսայիք որ արտաքին իրերու չատ կարեւորութիւն կուտան, կը պնդեն թէ այսպէս պիտի ըլլայ։

ՁՕՐԱՎԱՐ ԲԻՔԱՌ.—Երբեմն անուանարկուած, ատիճանազուրկ, բանակէն վտարուած Բիքառի մասին խօսք կայ թէ պատերազմական նախարար պիտի ըլլայ։ Բէլէմանսօ մտադիր է եղեր այդ պաչտօնը Բիքառի յանձնել։ Հեռագրով կանչեց զայն Վիեննայէն, ուրկէց անմիջապէս ճամբայ ելաւ, և Բարիզ ժամանելով ուղղակի գնաց տեսնել Բէլէմանսօն։ Բայց ի՞նչ որ ալ ըլլայ, Բիքառի անուանումը, ապագայ դանիֆին դիրքը զօրացնելու հանգամանք չունի։

Նայէ Ֆրայէ Բրեսլաի հետեւեալը կը գրէ։—Ֆրանսայի ապագայ պատերազմական նախարարը դէմ չաբաթ օր միայն վայելած էր Վիեննայի գեղեցկութիւնը աշնանային այս օրերուն։ Զօրավար Բիքառ մեր քաղաքը հրաւիրուած իր քաղաքական բարեկամներուն բաղձանքով, բայց հազիւ քանի մը օր վերջ արագ արագ հայրենիք վերադարձաւ, Բէլէմանսօյի տրամադրութեան տակ դնելու համար ինքզինքը։ Երբ Բէլէմանսօյի կարգադրութիւնը աւարտի, Բիքառ նոր դահլիճին մէջ պատերազմական պաչտօնը պիտի ստանձնէ, կ'ըսուի, կամ գոնէ Սպայակոյտին վարչութիւնը իրեն պիտի յանձնուի։ Զօրավարին կանչուելուն լուրը ա՛նքան անակնկալ եւ յանկարծական հասաւ Վիեննա որ հազիւ ժամանակ ունեցաւ հրաժեշտի ողջոյն մը տալու, իր Վիեննայի բարեկամներու փոքրիկ չրջանակին, որոնց հետ սրտագին եւ մտերմական հանդիպում մը ունեցած էր։ Առաջին անգամ ըլլալով Բիքառ Վիեննա եկած էր։ Հոկտ. 7ին եկած էր հոս բոլորովին անպաչտօն կերպով, իբրեւ անհատ մը։

ՕՏԱՐ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽՈՐ ՃԱԲՈՆԻ ՄԷՋ.— Ճաբոնցիներու հետ օտար դրամատէրերու միջեւ այս միջոցս ո և է գործ կարգադրուած չէ։ Շատ դրամատէրներ Թոքիո կ'երթան բայց չատ քիչ ծրագիրներ յաջողութեան յոյս կը ներշնչեն։ Արդարեւ բանակցութիւնը առատ է, բայց իրական գործ չը կայ գրէթէ։

Միւս կողմէ Ճաբոնցիք իրենք անհամար ընկերութիւններ կը կազմեն, որոնք միչտ չափազանցօրէն ատորագրող կը գտնեն։ Բաժնեթուղթի հրապարակը ծաղրելի կերպով ոգեւորեալ վիճակի մէջ է, և սեղանաւորական տագնապ ու չփոթութիւններ գոյչակողներ կան։ Ճարտնական ընկերութիւնները օտար դրամատէրներու հետ չկրնալով պայմանաւորիլ՝ գլխաւորաբար օրինական դժուարութեանց հետեւանքով, իրենց պարտաթուղթերը ներքին հրապարակին վրայ կը հանեն ճարտնական պանքներու սէնտիքաներու միջոցաւ։ Ասոր իբրեւ օրինակ կրնան մէջ բերուիլ Թոքիո Ընկերութիւնը, Քիզէն Քայչա և Քավազաքի Կաւարան։ Ճարտնի սեղանաւորական մէթոտները չեն յարմարիր օտարին մէթոտներուն, ա՛նպէս որ Ճարտնցիք վարպետութեամբ ապագային կրնան օգտուիլ այս անյարմարութենէն, ուստի օտարները սկսած են խրտչիլ, և կամ օրէնքի պարզութիւն կը պահանջեն Ճարտնէն։

ՓՈԽԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐԿԱՍՏԱՆԻ.—Անգլիա և Ռուս կառավարութիւնք համաձայնացան հաւաքական փոխատուութիւն մը ընել Պարսկաստանի։ Փոխատուութիւնը պիտի ըլլայ 400,000 անգլ. ոսկի, որուն կէսը 100,000 ոսկիի հաւասար չափերով պիտի վճարեն Մեծն Բրիտանիա և Ռուսիա։ Այս դրամը պիտի գործածուի Պարսկաստանի հարկագուտ նպատակներուն։

ԹԱԹԱՌ ՔՈՒԻՊԱՅԻ ՄԷՋ.— Անցեալ Գշ. իրիկուն արեւմտեան Քուպայի վրայ պոռթկաց ահարկու թաթառ մը, որմէ 100 հոգի անմիջապէս մեռան Հավանայի մէջ։ Ամերիկեան Պուռլինկ յաճախաւոր իր խարսխէն բրթելով ծովեզերք նետուեցաւ։ Միւս մարտանաւերը անվնաս մնացին։ Ներսերը չատ ծանր է կեանքի կորուստը։ Հեռաձայնի և հեռագրի թելերը խորտակուած են, և ճամբաները անանցանելի դարձածեն։ Փոթորիկը ընդարձակ տարածութեան վրայ տեղի ունեցած է։ Ամերիկեան ծովային զինուորներուն բանակատեղին քանդուեցաւ, և վրանները ծուիկ ծուիկ եղան։ Թաթառը քաղաքին զարնուեցաւ իրիկուան ժամը 7.30ին, բայց նախապէս իմացուելով պատրաստութիւններ եղան ինչքան ու կեանքը պահպանելու համար։ Բայց նահանգիստին մէջ բան մը իմացած չէին, և բազմաթիւ նաւեր քարտիներուն և թումբերուն զարնուեցան, փոքր տուներուն բեկորները քաղաքին վրայ նետուեցան և մէջը գտնուողները փլատակներու տակ թաղուեցան։

Ամերիկեան զինուորները կատարեցին ազատարար գործը, որ արագ արագ առաջ կը տարուի։ Պուռլինկ մարտանաւը կորած կը համարուի միջդ մէկ քարընկէց հեռի այն կէտէն, որ երբեմն կորստեցաւ ամերիկեան Մեյն զրահաւորը, որ վերջնական պատճառ տուաւ սպանեւամերիկեան պատերազմին։ Պուռլինկի մէջ 500 նաւաղներ կային։ Ժամանակ ուզեցաւ մղոն արագութեամբ կը փչէր քամին։ Փոթորիկէն վերջ ահռելի անձրեւ տեղաց, որ փոքրոցները ողողեց։ Հարիւրաւոր կիներ և տղաքներ, որոնք դիւրակործան չէնքերու տակ ապաւինած էին, զարնուեցան և վիրաւորուեցան բեկորներէն։ Միամի քաղաքը հիմնայատակ եղաւ 100 տուներով, եկեղեցիները փլան, բանտարկեալները այլուր փոխադրուեցան։

ԿԱՁԻ ԹՐԸՍԹՐ ՊԱՏԺՈՒԱԾ.— 32 ժամ խորհրդակցութենէ վերջ երդուեալները յանցապարտութեան վճիռ տուին Բօքֆէլլերի Կազի Թրըսթին դէմ, որ 1903 Յուլիս 6էն ի վեր իր ապօրէնի մէջոյներով կազի առուտուրը վնասելու աշխատած է։ Օհայօ Նահանգին օրէնքին համեմատ, իրաքանչիւր օրուան գործառնութիւնք իրեւ անջատ յանցաւորութիւն կը նկատուին, և պատժելի են 5000 տոլար տուգանքով։ Կը սպասուի պահ մը որ Թրըսթը բարձրագոյն դատարանին դիմէ այս վճիռին դէմ. այնուհետեւ ուղղակի Բօքֆէլլերի դէմ դատ պիտի բացուի։ Ցաւցաւորները թէ՛ բանտարկութեան և թէ տուգանքի կրնան ենթարկուիլ միանգամայն։

Պարզ հաչիւ մը կը ցուցնէ թէ Կազի Թրըսթին վրայ դրուած տուգանքը վերի հաչուով 1 միլիոն անգլ. ոսկիի կը յանգի։

ՔՐՈՆԻԿ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ԵԼԵՒՄՈՍԻՆԸ ԵՒ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ ԷՖԷՆՏԻ

Լրագրոյդ ուրբաթ աւուր թուոյն մէջ ուշադրութիւնս գրաւեց Պատրիարքարանի ելեւմտական տեղեկագրէն հատուած մը, ուր հանգուցեալ հայրս՝ Սիմոն Նորատունկեան իբրեւ պարտական ներկայացուած է 3750 ղրշ.ի գումարի մը։

Հարկ էր թէեւ որ իր անունը պարտական նշանակուած ուսմարին մէջ, ուսկից քաղուած են անուշչտ հաչիւները, գէթ հակիրճ բացատրութիւն մը տրուած ըլլար այդ պարտքին բնութեան նկատմամբ. սակայն այնօրինակ բացատրութիւն մը կարելի չէ եղած գտնել, ըստ վկայութեան տեղեկագրին։

Ներելի է տարակուսիլ ուրեմն սոյն պարտքին գոյութեան մասին, մանաւանդ թէ հանգուցեալն բերէնէն Պատրիարքարանի հետ ո և է հաչուոյ վերաբերմամբ ո՛չ խօսք մը լսուած է և ոչ իր թուղթերուն մէջ այսպիսի հետք մը տեսնուած։

Զարմանալի է որ մարդ մը իր կենդանութեան ուղղակի իրեն և կամ իրմէ վերջ գոնէ իր ժառանգորդներուն որ և է դիմում չըլլալէ զկին, մահուանէն 25 տարի յետոյ առանց ապացոյցի և անհիմն եղանակաւ ինքզինքը պարտական հռչակուած տեսնէ ի լուր աշխարհի։ զարմանալի և ցաւալի է միանգամայն։

Հաճեցէք, տէր խմբագրապետ, ներկայս անկիւն մը չնորհել ձեր յառաջիկա թուոյն մէջ և այս առթիւ ընդունիլ անկեղծ յարգանաց հաւաստիքը։

Մ. ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ

Բերա, 10/23 1906

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Տ. Մեսրոպ Արք. եպսկ. Սուքիասեանի։ Ներկայ էին Տ. Վարդան Արքեպսկ. Մանկունի, Տ. Գրիգորիս Արքեպսկ. Յովհաննէսեան, Տ. Գաբրիէլ եպսկ. Ճէլվաիրճեան, Տ. Մելսէս եպս. Կէօնրիճեան, Տ. Ղեւոնդ վրդ. Դուբեան, Տ. Գրիգորիս վրդ. Պալագեան, Տ. Սահակ Ա. քհն. Տէր-Մարգիսեան, Տ. Կարապետ Ա. քհն. Սեթեան, Տ. Կարապետ Ա. քհն. Սանասարեան, Տ. Միքայէլ Ա. քհն. Աչճեան, Տ. Հմայակ քհն. Էքսէրճեան և Տ. Գրիգոր քհն. Ճէպէճեան։ Իսկ բացակայ էր միայն Տ. Մկրտեան Հայր։

1.— Ս. Պատրիարք Հայրը կարդաց կրօն. Ժողովոյ կողմէ մայրաքաղաքիս Ս. Եկեղեցեաց քարոզիչներուն և քահանաներուն ուղղուելիք և իր պատրաստած յորդորական չրջաբերական կոնդակը։ Ժողովը խորին չնորհակալութիւն յայտնեց Ն. Սրբազնութեան այս գեղեցիկ գրուածքին համար։

2.— Ժողովը նկատի առնելով կրօնադիտութեան կանոնաւոր դասաւանդութեան մը զգալի պէտքը, որոյեց նախ կրօնի դասերու բաժանման ծրագիր մը պատրաստել իւրաքանչիւր դասարանի համար և երկրորդ կրօնուսցիներու վկայական տալ, նոր կազմուելիք քննիչ Ցանձնաժողովին կողմէ եղած քննութենէ մը վերջ։

3.—Խարբերդի Առաջնորդ Տ. Խոսրով Ծ. վրդ. ժառանգութեան մը մէկ երրորդը ժառանգորդներուն կողմէ Ազգին բաժին խոստացուած ըլլալը կը յայտնէր։ Ժողովը որոյեց Խառն Ժողովոյ նկատառմանը յանձնել այս խնդիրը։

4.— Սգերդի Առաջն. Տեղապահը առաջնորդական ընտրութեան հրահանգ կը խնդրէր։ Ժողովը պատշաճ տեսաւ առ այժմ այդ առաջնորդական ընտրութիւնը յետաձգել։

5.— Ժողովը որոյեց որ ասկէ վերջ նկարիչները կրօնական պատկերներ գծելէ առաջ օրինակները ներկայեն կրօն. Ժողովոյ և անոր հաւանութիւնը առնեն։

6.—Եդեսիոյ Առաջնորդ Տ. Անանիա Ծ. վրդ. ծանուցանելով թէ Էնէկ, Ճիպկն, Հռոմկլա և Նիզիպ այցելած է, իր ըրած կարգադրութեանց մասին ընդարձակ տեղեկութիւններ կուտար։ Ժողովը արժան դատեց իր մասնաւոր գոհունակութիւնը յայտնել։

7.— Կեսարիոյ մէջ գտնուող Տէլլալեան Տ. Կարապետ քհն.ի մասին ամբաստանութիւն մը եղած ըլլալով. Ժողովը հարկ տեսաւ Կեսարիոյ Ս. Առաքելոց դրկել յանձնել քննութիւնը։

8.—Ժողովը Մանզուլէն տեղեկանալով որ Տ. Կորիւն վրդպ. Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին Երդերդցին մասը Ճաչու Գրքէն ելէ կարդացած, որոյեց առաջիկայ նստին կոչել զինքը ի բացատրութեան։

Ժողովը ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ մէկ քանի ամաւանական խնդիրներով,

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔՍ գտնուող Մաճառ պատուիրակութեան անդամ մեծանէնեոր Ֆռանչուա, երէկ Ս. Պատրիարք Հօր ընակարանը երթալով տեսակցեցաւ Ն. Սրբազնութեան հետ։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ խնամակալուհիներէն Տիկին Մաքրուհի Իբրանոսեան, երէկ հիւանդանոց երթալով նախ այցելեց բոլոր յարկերը եւ յետոյ Տընօրէն Ցակոբ Լճ.ի եւ բժիշկներուն հետ խորհրդակցութիւն կատարեց որբերու և որբուհիներու համար տեղի ունենալիք կարգ մը կարգադրութիւններու մասին։ Տիկ. Իբրանոսեան տեղեկանալով որ այսօր վաղը Լոնտոնէն հոս կը հասնին Անգլիացի հիւանդապահուհիները, հարկ եղած յանձնարարութիւնները ըրաւ, սենեակ եւ անկողին պատրաստելու համար անոնց։ Այս հիւանդապահուհիներէն մէկը որ ասկէ առաջ Մարզուանի մէջ պատուաւորած է, բաւական թուրքերէն կը խօսի, եւ տնօրէն Համամճեան էֆ. անգլիերէնի անտեղեակ չըլլալով, կարելի պիտի ըլլայ գիրար հասկնալ, որով պիտի արդիւնաւորուի հիւանդապահուհիի այս նոր դրութիւնը մեր հիւանդանոցին մէջ։

*** Տիկ. Մաքրուհի Իբրանոսեան նորաչէն եկեղեցիին իր նուիրած վարագոյրին կարեւոր նիւթերը յարմարցնելու եւ վարագոյրին վերջնական պատրաստութեանը համար, չափերը առնել տուաւ. ինչպէս նաեւ նոր շապիկներու մասին կարգադրութիւններ ըրաւ։ Շապիկներու նուիրատուն ալ Տիկին Իբրանոսեանն է։

*** Ինամակալուհի տիկիններ առաջիկայ չաբաթ ըստ սովորութեան նուիրանաւաքութեան պիտի ձեռնարկեն։

*** Ականջի եւ կոկորդի մասնագէտ բժիշկ Տր. Տատուրեան էֆ., երէկ այցելեց ազգ. հիւանդանոց եւ իր մասնագիտութեան վերաբերեալ կարգ մը դարմանումներ ըրաւ։

ՈՒՍՈՒՑՉԱՑ օգնութեան մնտուկի հոգաբարձութիւնը երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորդաբանին մէջ եւ զբաղեցաւ կարգ մը նպաստ խնդրող ուսուցիչներու խնդրով։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը, Ցէրի գիւղի Թաղ. Խորոնդին հրաժարման առթիւ նոր ընտրութեան հրահանգ պիտի տայ տեղւոյն քարոզիչին։

ԵՆԿԻՐԻՒ Առաջնորդ Տ. Եղիշէ Ծ. վրդ. Քալֆճեան առջի օր մայրաքաղաքս եկաւ, իր աչքի հիւանդութիւնը դարմանել տալու համար։ Տ. Եղիշէ վրդ. երէկ Պատրիարքարան երթալով ներկայացաւ Ս. Պատրիարք Հօր։

ԽՆՈՒՍԷՆ կը գրեն մեզի.— կայս. Մենդեան տարեբարձիկ աւարթիւ տեղւոյս մէջ եւս տեղի ունեցան չքեղ հանդէսներ և լուսավառութիւններ։ Նոյն օրը կառավարական չէնքի առջեւի ընդարձակ հրապարակին վրայ տեղւոյս Ս. Դէորգեան վարժարանի աչակերտները կանգնած Վեհ. Կայսեր անուան ձօնուած թուրքերէն երգեր երգեցին ի ներկայութեան ուսուցիչներու և առաջնորդ. փոխանորդ Հօր ու խուռն բազմութեան։ Վեհմ. Մելիքէսարրքի պէյը յետոյ ազգու բառերով ի վեր հանեց կայս. բազմաթիւ չնորհները եւ սրտաբուխ մաղթանքներ ըրաւ Վեհ. Կայսեր արեւշատութեան համար։ Ցետոյ տեղւոյս Ս. Դէորգեան վարժարանի տնօրէն-ուսուցիչ Գ. էֆ. Տիրատուրեան բարձրաձայն կարդաց ներբողական գեղեցիկ ճառ մը, ուրկէ վերջ «Բատիշահըմ չոք եաշա» գոչեցին բոլոր աչակերտները։ Հաքիմ էֆ.ն փակեց հանդէսը մաղթանքներով և աղօթքով, ուրկէ վերջ առաջն. փոխանորդը այցելեց Վեհմ. Մելիքէսարրքին և բոլոր պաչտօնեից, որոնք պատասխրութիւններ ըրին Տ. Վահան Հօր։

ԵՒԴՈԿԻՍԵՑԻ ՄԷՋ եւ Ս. Խաչի տօնը կատարուած է մեծ հանդիսաւորութեամբ։ Քաղաքէն 4 ժամ հեռու գտնուող Ս. Յովհան Ոսկեր

չեւ մասաղ օրենքի արարողութիւնը կատարուեցաւ. եւ Վեհ. Կայսեր ա-ռեւշատութեան համար բարեմաղթու-թիւններ եղան։ Գնահատելի է տեղւոյն հոգաբարձութեան անդամներ Մ. Կ. Գէորգ էֆ. Տէր Պօղոսեանը որ ամէն ջանք չի խնայեր ու անձնուիրաբար կ'աշխատի վանքին բարեզարդութեան ուն.իթական յառաջդիմութեան համար, ինչպէս կը գրէ տեղւոյն մեր թղթակիցը Տիար Լեւոն Տէրիրէնեան. «Երկու տարի առաջ երբ այս փափուկ պաշտօնը յանձնուեցաւ յիշեալ անձին վանքը մօտաւորապէս երկու հարիւր ոսկի պարտք մը ուներ, հիմա այդ պարտքը բոլորովին վճարուելէ վերջ տարեկան հարիւր ոսկիի ալ նպաստ մը յատկացուցած է Եւդոկիայի դպրոցին։ Այս վանքը կաւելցնէ մեր թղթակիցը շատ մը բարեփոխումներ կրած է. վանքին ներքին մասը, անագին ծախքերով նորոգուած է առանց կեդրոնէն նպաստ մը խնդրուելու։ Այժմ վանքը ունի 200է աւելի ոչխար և 60է աւելի գոմէշ ու կով. հոս չմոռնամ ըսելու թէ այս ոչխարներուն բազմանալուն պատճառն ալ Տ. Յովհան վրդ. եղած է քանի որ մի քանի տարի առաջ վանքը նոյն իսկ ուլ մը չունէր։

ԲԱՐԵՍԷՐ ՏԻԿԻՆ ՄԸ. Պալաթի եկեղեցիին համար 54 ղրշ. յանձնած է մեզ, զոր կը խնդրենք ընկալադրով մը ստանալ։

ՌՈՏՈՍԹՈՅԻ Ս. Թագաւոր եկեղեցիին հինգ օսմ. ոսկիի նուէր մը ըրած է Պոլսեցի այրի երիցուհի Արուսեակ Սպան։

ԱԶԳ. ՀԻԼԱՆԴԱՆՑ— Հոգաբարձութիւնս ընդհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ անցեալ Սեպտ. ամսոյ մէջ հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են, Ս. Խաչի տօնի առթիւ Արմաշ ղրկուած գանձանակաւ.— Նիկոմիդիոյ, Ատաբազարի և Արմաշի մէջ հանգանակեալ՝ 2707.50, Ատաբազարի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ շրջագայած պնակի հասոյթ 864, Պարտիզակի Ս. եկեղեցւոյ և շուկայի մէջ շրջագայած պնակի և գանձանակի հասոյթ 540, Մկրտիչ էֆ. Ս. Մէյմարեան 540, Գրասենեկիս պաշտօնեաներէն՝ Գրիգոր աղա Պէկեանի միջոցաւ՝ Արմաշի բարեսէր ժողովրդէն հանգանակեալ նը-պաստեղինաց արժէք՝ 448.75 ղրշ.։ Բարեպաշտուհի տիկին մը ըստ իր ուխտի այս Ցնս. Ցն. և Օգս. 216, Տիկ. Թ. Համբարձումեան և Մէրսէսէա Կ. Թանթալրունեան որոց համար պտղադին 216, Միհրան էֆ. Սինանեան իր անդրանիկ զաւկին մկրտութեան առթիւ 120. Ս. Ժամկոչեան էֆ.ի Գահիրէ 117, Տիկ. Հէրիքա Ց. Զրաճեան 108, Լեւոն էֆ. Պոչեան ի պարտիզակ մատաղադին 70, Կարապետ էֆ. Մերզիֆուլեան, 60, Թանկզ գիւղի եկեղեցւոյ տօնին առթիւ ուխտաւորներէ 45, բարեսէր ոմն 40, հանգուցեալ Տիկին Մարիամ Բարսեղեանի հոգւոյն 37, բարեսէր ոմն Ա.Ս. իւր ճամբորդութեան առթիւ Մրսաք էֆ. Փաղաղեան Ատանայի, Գալուստ էֆ. Պալեան Սիվրիհիսարցի 20ական, Օնիկ էֆ. Տիգրանեան 10. ընդամէնը 6199.25։

Սեպտ. ամսոյս մէջ Սիկառի թղթի հասոյթը եղած է 4250 ղրշ.

Տիկին Մէօնրիպէ Ե. Շամանճեան ի յիշատակ իւր վաղամեռիկ որդւոյն Արամ Ե. Շամանճեանի 1 հատ գործիք ռնգային և կոկորդի հիւանդութեանց յատուկ, Բարցիքիլի բարեսէր Տիկիններէ հանգանակեալ 63 քաշ կրրկոտ և 78 քաշ պուլկուր։ Խաչիկ էֆ. Խորասանճեան իւր բարի սովորութեան համաձայն իւրանուան տարեդարձին առթիւ 232½ քաշ խաղող, Եաւրուեան Խագուլեան ընկերութիւն 25 քաշ թէյ, Տիկին Դ. Ադամեան 1 ոչխար, Միհրան էֆ. Մէլէմէթեան 1 ոչխար և 1 փոքր քաղէվի բրինձ, բաբեսէր ոմն 1 կրոցա կօշիկի ներկ։

Լեւոն էֆ. Բիւրքճեան, ինչպէս նաև Փափազեան, Իւթիճեան, Էքիզեան, Կիւմուշկէրտան, Սիւզէնէճեան և Անտոնեան ընտանիքները խորին չնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք հաճեցան անձամբ թէ գրով իրենց ցաւակցութիւններն յայտնել հանգուցեալ ԳԱԲՐԻԷԼ ԱՂԱ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ.

ՄԱՆԶՈՒՄԻԻ Արքանագրութեանց Բաժինը

ՄԱՀ

Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ առջի օր մեռաւ Ակնցի այրի Տիկին Հայկանոյշ Մ. Տիրատուրեան (ծնեալ Մանկրճեան). 28 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ։ Ցուղարկաւորութիւնը երէկ կատարուեցաւ Հաստատութեան մատրան մէջ և մարմինը ամփոփուեցաւ Պոլսոյի աղգ. գերեզմանատունը։

ՆՄՄԱԿԱՏՈՒՓ

Շատոնց իվեր յուզուած և օրաթերթերու մէջ գրուած էր Գասըմփաշայի թաղ. Խորհրդոյ գործած զեղծումներուն և այլնի մասին քննութիւն մը կատարելու և արդիւնքը Պատրիարքարան տեղեկագրելու խնդիրը։ Ս. Պատրիարք հօր հրամանաւ, անցեալները Տ. Գրիգոր Վ. Պալագեան թաղ գալով, խոհական, բանիմաց ու Ս. եկեղեցւոյն և վարժարանին յառաջդիմութեան բաղկացող քանի մը թաղեցիներէ ստոյգ տեղեկութիւններ քաղած էր թաղիս թաղ. խորհրդոյ ինչ ինչ ապօրինի արարքներուն մասին ու արդիւնքը տեղեկագրած էր Ս. Պատրիարք հօր, որ քաջարկութեամբ նոր թաղ. խորհրդոյ մը ընտրուիլը որոշած էր, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով թաղեցւոցս։ Այս առթիւ Ս. Պատրիարք հօր շնորհակալութիւնիս կը յայտնենք։ Միայն թէ նկատելով որ դեռ ընտրութեան հրամանգ եկած չէ Պատրիարքարանէն և թէ Ս. եկեղեցւոյն ոսնախմբութեան օրն ալ տակաւ կը մօտենայ, որուն համար մէկ երկու ամիս առաջ կարգ մը նախապատրաստութիւններ անհրաժեշտ են, կը խնդրենք Պատրիարքարանէն որ կա՛մ ընտրութեան ձեռնարկուի ժամ առաջ և կամ նոր առաժամեայ մը կազմուի. քանի որ ներկայ թաղ. խորհրդոյ պաշտօնավարելը անկարելի դարձած է այլ ևս։

Պ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎՃԻՇԱՔ

Հալէպցը Զրաաթ մէքթէպի միւսերի սատէթլու Իսթիրաթի էֆէնտիյէ թէրճիմէն ռիւթպէի Ուլէա սընդիքը Սանիսի.

Ասլիյէ նէզարէթը ճէլիլէսի իսթինաֆ մէճլիսի ումումիլիյի գալէմինէ միւաֆիգսէզմ իրզէթլու Նէզիր պէյ ռիւթպէի սանիէ սընդիքը Սանիսի թէվճիհ պույրուլմուշ տրը։

ՆԸՇԱՆ

Ըէսամ Անդրանիկ էֆ.յէ սանասարթնտաքի մէհարէթինէ մէպնի տէօրտիւնիւ ռիւթպէտէն Մէճիտի նըշանը զիւանը ինսան պույրուլմուշ տրը։

ՆԵՐՔԻՆ

ՄԱՃԱՌ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ առջի իրիկունը այցելեց Պոլսոյ մաճառ բարեգործական հասարակութիւնը, որ օսմ. և մաճառ դրօշներով զարդարուած էր։ Ներկայ էին Պոլսոյ Մաճառ գաղթականութեան երեւելիները, ինչպէս նաև չրնանկիր զինուորներու հրամատար Զէյնէնի փաշա։ Բարեգործական մարմնոյն նախագահը, բանախօսութիւն մը արտասանելով, բարի գալուստ մաղթեց պատուիրակութեան։ Այս վերջինին նախագահը՝ Մ. տը Թալի տեղեկութիւններ հաղորդեց իշխան Ռոկոսցիի մասին, դրուատելով անոր արժանիքները։ Նաեւ յայտարարեց թէ ամբողջ Մաճառ ազգը մեծապէս երախտապարտ է Վեհ. Սուլթանին, որ բարեհաճեցաւ հրամայել թէ դիւրութիւն և աջակցութիւն ընծայուի պատուիրակութեան՝ պաշտօնին կիրառմանը մէջ։ Մ. տը Թալի բարեմաղթիւններ ըրաւ կայս. արեւշատութեան համար։ Զէյնէնի փաշա ալ խօսելով գովեց պատուիրակութեան անդամները։ Այս բանախօսութիւնները ջերմագէս ծափահարուեցան։ Ապա ներկաները հրաւիրուեցան ճոխ չքաղեղանի մը։

*** Մաճառ պատուիրակութեան մէկ մասը ինչպէս գրած էինք Ռոտոսթօ գացած էր Բէյեք շոգենաւով։ Պատուիրակութիւնը ցամաք ելլելով ուղղակի գնաց Ցունաց եկեղեցին, որուն շրջաբակին մէջ թաղուած են Մաճառ երեք կոմսեր Էսթէրհազի, Պէրկէզմի և Սելրիք, Բակոսցիի և Թաքոլիի զէնքի ընկերները։ Եկեղեցիին արտաքին դուռունէն պատուիրակները ընդունուեցան Էրէյլիի մետրապոլիտ Տ. Կրէկուարէ, որ իր հովուական տարազը կը կրէր։ Մետրապոլիտը մեռելական արարողութիւն մը կատարեց, որմէ ետք քարոզ մը խօսեցաւ պարագային յարմար։ Գերեզմաններուն տեղերուն վրայ զետեղուեցան յիշատակարան տախտակներ։ Պատուիրակներէն Պ. Ֆօրսթէր ընդհակալութիւն յայտնեց Ցոյն եկեղեցիին և հասարակութեան, գերեզմաններուն պահպանութեան համար։ Թաղ. Խորհուրդին ատենապետը փոխադարձ ճառով մը բարի գալուստ մաղթեց պատուիրակութեան։ Տղեկ մը և աղջնակ մը Պ. տը Ֆօրսթէրի մատուցին պսակ մը Մաճառ դրօշներով, որ պիտի տարուի Մաճառստան։ Պատուիրակութիւնը այցելեց նաև կառավարիչ Էօմէր Ակի պէյի։ Մետրապոլտարանին մէջ ընդունելութիւն մը կատարուեցաւ։ Բէյեք առջի իրիկուն Պոլիս ժամանեց։

*** Երէկ առտու Բէյեք շոգենաւը փոխադրուեցաւ Բակոսցիի և իր զէնքի ընկերներուն ոսկերոտիքը պարունակող արկղները, որոնք Դալաթիոյ Ամէն-Պունուա եկեղեցին կը գտնուէին։ Բէյեք այսօր կը մեկնի Բէյսթէնճէ, ուրկէ, մասնաւոր կառախումբով Բէյդա պիտի տարուին Մաճառ հերոսներուն մնացորդները։

ԴՐՈՇՄՆԵՐՈՒՆ ՉՆՇՈՒՄԸ. — Զանազան թուղթերու վրայ փակցուած դրոշմաթուղթերը կատարելապէս չեն չնչուիր (պաթալ), հետեւեալ որոշումը տրուեցաւ.— Դրոշմատուրքի կանոնագրին համաձայն, պէտք է որ թուականը և ստորագրութիւնը մասամբ թուղթին վրայ, մասամբ ալ դրոշմին վրայ գրուին. եթէ մէկ դրոշմ է փակցուածը։ Եթէ երկու դրոշմ է, թուականը պէտք է գրել երկուքին վրայ ալ զատ զատ և ստորագրութիւնը դնել երկու փուլերուն միջեւ։ Այս տրամադրութեանց հակառակ չնչուած դրոշմ կրող թուղթերը, չպիտի ընդունելի նկատուին։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱԻԱԶԱԿՆԵՐԸ.—Բէյբիի գաւառակին Խուրբէշէթ գիւղախումբին Զզրէճ գիւղին մէջ Պուլկար աւազակախումբ մը ունենալով զինուորական ջղտիսի մը հետ, աւազակներուն ամէնքն ալ սպաննուեր են։ Նաև գիւղին պահապանը, որ աւազակներուն միացած էր, ձերբակալուեր է։

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ.—Կառավարութիւնը երկրագործական և առեւտրական զարգացման համար խիստ կարեւոր որոշում մը առաւ։ Դիզական ճամբաներ պիտի շինուին, որ գիւղերը կապին քաղաքի և նահանգային կեդրոններու մեծ ճամբաներուն։ Այսպէս, երկրագործները պիտի կրնան դիւրութեամբ իրենց բերքերը և արտադրութիւնները փոխադրել առեւտրական կեդրոններ։ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան մէկ շրջաբերականը հաղորդուեցաւ Անատոլուի երկրագործական նահանգներուն իշխանութեանց, ծանուցանելով որ այժմէն իսկ միջոցներ ձեռք առնուին, վերոյիշեալ որոշումը գործադրելու համար։

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ԾՐԱՐՆԵՐԸ. — Օսմ. Թղթատարութիւնը ժամանակ մը ի վեր մինչեւ 40 քիլօկրամնոց ծրարներ կ'ընդունի գաւառներու համար։ Երկաթուղիի և Բարտիի ընկերութիւնները սակայն փոխադրութեան և քարտիի տուրք պահանջելու եւն։ Հետեւաբար, որոշուեցաւ որ, թղթատարական ծրարները ասկէց ետք 10 քիլօկրամը պէտք չէ անցնին, պէտք է ուղարկուի կամ իբր արժէքաւոր ծրար և կամ իբր անարժէք ծրար։

ԵԿԻԱՏ ԵՒ ՏԻՐԻՍ.— Պաղատատի կուսակալութեան ուղղուած եպարքական պաշտօնագիր մը ծանոյց շուտով քննութեան ձեռնարկել Տիգրիս ու Եփրատ գետերուն երկայնքը՝ Պաղատատէն Մուսուլ և Պասրայէն մինչեւ Մէսքէնէ շոգենաւ բանեցնելու ծրագիրը ժամ առաջ գործադրելու համար։ Այդ քննութեան ձեռնարկեր են Պաղատատի Կայսերական ընկերութիւնը։ Ասկէց զատ 10,000 ֆրանք կը կտակէ Միտիլիի մէջ աղքատանց վարժարան մը հիմնելու, 10,000 ֆրանք՝ հելլէն կառավարութեան և 4000 ֆրանք Այվալըի Ցոյն հիւանդանոցին։

ՀՆՈՒԹԻՒՆ. — Պէրկամայէն առնուած տեղեկութեանց նայելով, Կայսերական Գարանտինին պաշտօնեաներէն Ահմէտ Ֆէյզիտուն պէյ, որ հոն կը գտնուի պէղուններ կատարել տալու համար, երեւան հաներ է հելլէնական ճարտարապետութեան ոճով շինուած աշտարակի մը հիմերը՝ Աքրոբոլիսի շրջակայքը։ Նաեւ այս վերջնոյն պատերը։ Այդ պատերը դուռ մը ունին աշտարակին կողմը։ այդ դուռնէն կը մտնուի Աքրոբոլիսի ներքին մասը։

ՍԱՄՍՈՒՆԷՆ կը գրեն թէ անցեալ շաբթու նոյն քաղաքէն տարածուեր են 1500 կենդինար կալին՝ Աղեքսանդրիա, 50 տակառ կարագ՝ Պոլիս և 220 սընտուկ հաւկիթ՝ Մարսիլիա։

ԱՏԱԼԻՈՅ մէջ կազմուած օսմ. Ընկերութեան շոգենաւերը, այս շաբթու, երթեւեկութեան պիտի սկսին։ Բաժնեէրերուն ամէնքն ալ օսմանցի են և տեղւոյն առաջնակարգ վաճառականներէն։

ՃԱՇԻ ԱՏԵՆ մի՛ միայն Զիթիլի հանքային ջուրը խմեցէ՛ք։ Դիւրամարսութեան, կաթուածի, Աւազախտի, և այլնի դէմ։ Անրազատելի, ամենազդեցիկ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՐԴԵՀՆԵՐԸ.— Ինչպէս երէկ գրեցինք, առջի գիշեր հրդեհ ծագեցաւ Բերա, Քիւչիւք Բարմաք Գալաս, Տէյիրմէնճեանները։ սեփական և Բաթինա անուն կնոջ մը վարձած տունէն, որ զայն հանրատան վերածած էր։ Ինչպէս ծագած տունը։ Նոյնպէս գովի տունները փայտաշէն էին և մնացած էին 1870ի Բերայի Մեծ Հրդեհին տանէն, որով բոցերը անմիջապէս տարածուեցան քանի մը թաղ բաժնուելով։ Ամէնքը այրեցան 15 տուն, որոնց երկուքը միայն քարաշէն։ 10 տուները կը գտնուէին Պէօյիւք Բարմաք Գալասի կողմը և մնացեալները Քիւչիւք Բարմաք Գալասի կողմը։ Դիմացի կարգի տուներն ալ վնասներ կրեցին։ Այրած ընտանիքներուն մեծագոյն մասը Ցոյն են, Հայ մէկ-երկու տուն միայն կայ։ Ապահովագրական ընկերութեանց վնասը 6000 ոսկի է։

*** Նոյն գիշեր հրդեհ ծագած էր նաև Սամաթիա, Իմրահոր, Շէքէրճի փողոց, փայտաշէն տունէ մը։ Նոյն տունը և ուրիշ մը այրեցան։ Ապահովագրական Ընկ. 400 ոսկի վնաս ունին։

*** Գասթէմոնիէն կը գրեն թէ Տիւզէճ գաւառակին մէջ Ագչէիրի շուկային տեսր. 23ին գիշերը հրդեհ ծագելով, բազմաթիւ խանութներ այրեր են։ Վնասը 15,000 ոսկիէն աւելի է։ Հրկիզեալներուն օգնութիւն փութացուած է։

ՊԱՏՈՒԱԽՆԴԻՐ ԿԻՆ ՄԸ.— Կէօրլիճէի մէկ գիւղին մէջ Մահմատ անուն երիտասարդ կին մը անձնասպան եղաւ, երբ իմացաւ որ իր երիկը զոհութեան համար ձերբակալուած է։

ՏՅՈՒՐ ՁՈՑԹ ՄԸ Հոգեբանական որքան հետաքրքրական։ Նոյնքան պրժբաղդ պարագայ մը տեղի ունեցաւ Իզմիրի մէջ։ Քանի մը օր առաջ վիրաբոյժ-ատամնաբոյժ Տոքթ. Բէթրիտէսի կինը մաքի խանգարումով հիւանդանոց փոխադրուած էր։ Այս դէպքը երկու օր ետք Մ. Բէթրիտէս ինքն ալ նոյն հիւանդանոցը դրուեցաւ իր կնոջ նման միաքի խանգարման նշաններ ցոյց տալով։

ԱՌԵՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ. — Էօսէմիլի երեւելիներէն մէկուն 13 տարու մէկ աղջիկը առեւանգեց Հիւսէյին անուն մէկը, Մուսթաֆայի մեղսակցութեամբ։ Երկու չարագործները վերջին բռնութիւնները ի գործ դնելէ ետք, հէգ աղջիկը լքեցին։ Տեղական իշխանութիւնք խիստ հետաքննդման մը ձեռնարկելով՝ ձերբակալեցին զանոնք։

ԲԵՂՄՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Տրապզոնէն կը գրեն թէ Բիզէի մէջ, նաւային սպայի մը կինը չորս զաւակ մէկէն ծնած է, երկուքը մանչ և երկուքը աղջիկ, որոնց երկուքը մեռան և միւս երկուքը կ'ապրին։

ՏԻԿԻՆ... ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺՈՒՀԻ.— Նորօրինակ ատամնաբուժութեան մը լուրը կը հասնի, որմէ... դաս կրնայ առնել նոյն իսկ, ամէնէն ճարտար ատամնաբոյժը՝ Խաչիկ էֆ. Ժամկոչեան։ Գումգապուէն Տիկին Մարաշեան ինչպէս կ'ըլլայ ակռայի ցաւ մը կ'ունենայ։ Դրացի տիկին մը, որ կ'երեւի թէ շատ ակռայի ցաւ քաշած էր, կը համոզէ որ վայրկենապէս պիտի կրնայ քաշել հանել այդ ցաւերու արմատը։ Ուստի, պարան մը կ'առնէ, կը խօթէ Տիկ. Մարաշեանի բերանը, կը կապէ ցաւած անառակ ակռան, և ճը՛գմ, մէկ ուժով կը քաշէ։ Բայց, փոխանակ ակռային՝ որ անշարժ կը մնար, ատամնակիր կղակը տեղէն կ'ելլէ, և հէգ Տիկ. Մարաշեանի կղակը տարօրինակ ձեւեր կ'առնէ, կարծես թի պատիւ՝ ատամնաբուժուհիին ճարտարութեան։ Ցաւերը սոսկալի չէին, ճար չկար։ Անմիջապէս բժշկական խնամքներու դիմում ընել, որով կարելի կ'ըլլայ խեղճ կղակը տեղը դրուիլ։ Կ'ըսուի թէ մեր նորօրինակ ատամնաբուժուհին այլ եւս ուխտեր է անգամ մըն ալ ատանկ ծառայութիւն մատուցանել իր բարեկամուհիներուն։

ՄԱՆԿԻԿՆ ՈՐ ԼԱՑ

—Իւրթ, իւրթ... «Ինչ կ'ուզես Քեզի շաքար տամ, մի՛ լար...» Մանկիկն յարեց. «Մայրիկ, ես Զօքօլաթ կ'ուզեմ Վիլլար...»։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՎԻԵՆՆԱ, Հոկտ. 23.— Կայսրը ընդունեց Կոմս Կոլուխովսքիի հրաժարականը։ Արտաքին գործոց նախարարը հրաժարեցաւ Մաճառ վարչապետ Տոքթ. Վեքերլէի հետ ունեցած մէկ տեսակցութեանը և Մաճառ պատուիրակութեան կողմէ իր դէմ ուղղուած քննադատութեանց հետեւանքով։ Կոմս Կոլուխովսքի ունկնդրութիւն մը խնդրեց Կայսրէն, և Ն. Վեհափառութեան մատոյց իր հրաժարականը։ Ժողովուրդը և Մամուլը շատ քիչ ցաւ կը յայտնեն Կոմս Կոլուխովսքիի հրաժարման վրայ։ Կ'ըսեն թէ Կոմսին քաղաքականութիւնը շատ անդոյն էր, և նախաձեռնարկ չէր ըլլար։ Թէև նախապէս ըսուեցաւ թէ Կոմս Կոլուխովսքիի պիտի յաջորդէ Լոնտոնի դեսպան Կոմս Մէնստորֆ, բայց այսօր այս զրոյցը կը հերքուի, և կ'ըսուի թէ յաջորդ պիտի ըլլայ Բեռլինի դեսպան Պառոն Ամէնթալ։ Աւելի հաւանական է որ Կոմս Կոլուխովսքիի յաջորդէ նախկին դեսպան իշխան Ֆիանց Լիխթենշթայն, որուն կինը Անդրաշի գերդաստանէն է։

ԲԱՐԻԶ.— Մ. Բլէմանսօ կը շարունակէ խորհրդակցիլ հանրային մարդոց հետ, նոր Դաշնիճին կազմութեան համար։ Կ'ուզէ համամիտ պաշտօնակիցներ գտնել միօրինակ հիմնադրի մը համար։ Գլխաւոր դժուարութիւնը եղմատցոյցն է, մանաւանդ եկամտի վրայ տուրքը։ Նախկին եղմատան նախարար Մ. Բայսօ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մ. Բլէմանսոյի հետ։ Մ. Բլէմանսօյի ստիպումներուն հակառակ, Մ. Լէոն Պուրժուա չուզեց արտաքին գործոց նախարար մնալ։ Ընկերվարական Մ. Միլրան ընդունեց արտաքին գործոց նախարարի պաշտօնը։ Հաւանական է որ Դաշնիճը հետեւեալ ձեւերով կազմուի.— Վարչապետ և Ներքին գործոց նախարար՝ Մ. Բլէմանսօ, արտաքին գործոց նախարար՝ Մ. Միլրան, Դատական նախարար՝ Մ. Վիվիանի, Եղմտական նախարար՝ Մ. Բայսօ և պատերազմական նախարար Զօր. Բիքար։ Եթէ Մ. Բլէմանսօ կարենայ համոզել միւս նախարարները պիտի պահեն իրենց պաշտօնները։ Ուշագրաւ է որ երկու ընկերվարականներ կը մնանեն Դաշնիճին մէջ։ Բայց դիտելի է որ Մ. Միլրան, ինչպէս Մ. Բլէմանսօ, բաժնուած է Մ. Ժօռէսէ։

ՀՌՈՄ.— Կ'ըսուի թէ Գերմանիա ձեռնարկ մը պիտի ընէ չեշտելու համար երբեակ Զինակցութեան տեւականութիւնը։ Գերմանիոյ և Աւստրիոյ կայսերուն և Իտալիոյ թագաւորին միջեւ տեսակցութիւն մը կը ծրագրուի եղեր։

ԲԱՐԻԶ.— Դրամական կացութիւնը բարւոքեցաւ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Ռուսիոյ Արտաքին նախարար Մ. Իզվոլսքի Բարիզէ դարձին պիտի տեսակցի Պիւլով իշխանին հետ։

— Գերման կառավարութիւնը որոշեց ազդու միջոցներ ձեռք առնել հանդէպ այն Լեհերուն որ չեն ուզեր գերմաներէն դաս տալ իրենց զաւակներուն։

ԼՈՆՏՈՆ.— Մօրնինկ Բօսդ կը ծանուցանէ թէ Խորհրդարանի ոչնան նստաշրջանի փակումէն վերջ, Դաշնիճը փոփոխում պիտի կրէ։ Վարչապետ Սըր Պէնրիմէն երեսփոխանական ժողովը պիտի թողու և Լօրտերու ժողովը պիտի անցնի, Առաջին Լօրտ դանձարանի պտղոսով, իր վրայ պահելով վարչապետութիւնը։ Իռլանտայի նախարար Մր. Ճէյմս Պրայս Լօրտ կնքապահ պիտի ըլլայ (տեսակ մը անպաշտօն նախարար) Լօրտ Ռիբբընի տեղ, որ շատ ծերացած է, և գաղթային խորհրդական Մր. Ուինսդըն Զըրչիլ նախարարի ատենաձեւին պիտի բարձրանայ և Մր. Պրայսի պիտի յաջորդէ իբր Իռլանտայի նախարար։

ՈՒԻԼՎԻՆԿԴԸՆ (Նոր Զելանտա).— Անգլիոյ հրդեհ մը ծագեցաւ հոս։ Շատ չենքեր, որոնցմէ ոմանք պանքներ և պանդոկներ, հրոյ ճարակ եղան։

ՏԷՐՊԷՆԴ (Անդրկովկաս).— Երէկ, երկրաշարժի զօրաւոր ցնցում մը զգացուեցաւ հոս։

ՊԷՐԼԻՆ.— Գերմանիոյ Խորհրդարանը նոյեմբեր 13ին պիտի գումարուի։

ՊԷԼԿՐԱՏ.— Վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան թէ արմտիքներու սերպ վաճառականութիւնը հիմա աւելի ծաղկած է։ Աւստրիոյ—Հունգարիոյ հետ եղած խզումին հակառակ։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

23 Հոկտ. 1906

Հեռագրական գործակալութիւնը մինչեւ թերթիս տպուած միջոցին չհաղորդեց Բարիզի Սակարանին գիները։

ԲԱՄԲԱԿ

Լիվերբուլ, 22 Հոկտեմբեր
Տրամադրելի 6.40

Լիվերբուլի մանուածքեան մէկ թերթին մէջ հրատարակուած տեղեկութեանց նայելով, Այտրնի նահանգին մէջ բամբակի բերքը խիստ գոհացուցիչ է առատութեան և գինի տեսակէտով։ 1905-7ի տարեշրջանի բերքը 42,000ական կ'ենթադրուի, որուն 41,750ը՝ վաճառուած է և 250ը պարատ կը մնայ։ Ատսնայի նահանգին մէջ ալ 60,000 հակ է։ Անցեալ տարի 45,000 էր։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԳՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ Օ.Ռ.	101.13
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ »	101.19
Երէկուան էն բարձր գինը »	101.22½
» էն վար գինը »	101.13½

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ ֆր.	145.12½
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ »	145.25
Երէկուան էն բարձր գինը »	145.—
» էն վար գինը »	145.25
Շերքէթը Խայրիէ Օ. Ռ.	40.50
Շերքէթը Խայրիէի Համիտիէ Օ.Ռ.	5.15
Միտիլիի Պանքա	5.75
Սկլամիկի « ֆր.	173.
Քոմէրսիալ Ա. Ռ.	9.08
Բարասու Բրէվիլէյիէ ֆր.	164.—
» Օրտինէ »	153.
Իզմիրի քարափ »	596.
Օսմ. Ապահով. Ընկ. Օ. Ռ.	4.45
Միւսսանս Թրամվայ » »	6.12
Թրամվայի բաժնեթուղթ »	10.87
» պարատթուղթ ֆր.	492.—
Տէրքոյի ջուրի ընկ. »	317.
Ամասոլ. Երկ. բաժնեթ. Ա. Ռ.	18.15
Բարափ Կ. Պոլսոյ ֆր.	452.—
Քրէտի Ֆոնսիէ Էմիրա. 1886	330.50
» » » 1903	268.—
Թրանսվալ	52.—

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ

Ցունական փոխառութիւն ֆր.	265.—
Պանք Նաս. Կրէս. »	434.
» » » Նոր Օ.Ռ.	4.05
Լաւրիոն ֆր.	75.50

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղ.էն	ղ. վր
Ֆրանսական ոսկի	87.11
Անգլիական ոսկի	109.37
Բոլ	90.20
Մէճիտիյէ արծաթ	106.20
Բուպլի թղթադրամ	8.68
Քրիմիտ	50.

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք ղրշ.	109.25
Բարիզի » » ֆր.	22.98¾
Վիէննայի » » քուրօն	21.95
Պերլինի » » մարք	18.67

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

22 Հոկտեմբեր 1906

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	95.57
Օսմ. միաց. գոնս. 4 % բաց.	93.02
» » » գոց. »	93.35
Բումէլիի երկաթուղի ֆր.	146.50
Բէյթի պարատթուղթ »	450.—
Օսմանեան մաքս »	—.—
Օսմանեան Պանքա »	671.—
Քրէտի Լիոնէ »	1159.—
Բարիզի Պանքա »	1549.—
Աւստրիական Ռանթ 4 %	—.—
Իտալական » 5 %	102.60
Ռուսական » 4 % 1901	71.70
Սպանիակ. արտ. փոխ. 4 %	94.77
Պալիա Բարա Այտրն ֆր.	714.—

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

22 Հոկտեմբեր 1906

Անգլիական Ռանթ	85.87
Օսմ. Միաց. Գոնս. բաց.Գ.Կ.	92.25
» » » գոց. »	92.25
Օսմ. Պանքա	16.87
Պուլկարական 1892	100.50
Ռուսական 4 % 1898—89	72.75
Ցունական Ռանթ	40.—
Զարթրթթ	1.53
Թրանսվալ	2.—
Ռանամայն	5.81
Ճաբոնական 4 %	—.—

ՊԵՐԼԻՆԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

22 Հոկտ. 1906

Գերմանական 3 %	86.—
Օսմ. Միաց Գոնս.	93.40
Օսմ. փոխառութիւն 1903	—.—
Բումէլիի երկաթուղի	144.50
Ռուսական 4 % 1902	—.—
Աստաղ. Երկ. Պարա. Ա.	—.—
» » » Բ.	—.—
» » Բաժնեթ. 60 %	128.60

ՎԻԵՆՆԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

22 Հոկտ. 1906

Օսմ. Բէյթի	.—
Բումէլիի երկաթուղի	161.50
Վիեննական պանք	555.

ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

22 Հոկտ. 1906

Օսմ. Միացեալ	93.18
Բումէլիի երկաթուղի	147.50

ՀՐԱՆՏ ԴԱՄԻԱՆՈՍԵԱՆ

վիշապի պէս կը սուրար, կը փրփրէր ու կը մռնչէր, սոսկում պատճառելով ամէնուն, մինչդեռ հիմա ամրան այս եղանակին այնքան կորսնցուցեր է իր վզանութեան հետ իր խորունկութիւնը զոր արհամարհելով կ'անցնին մարդիկ, հաղիւ փանաքի հոգածութիւնը ունենալով հագուստներու հանգրիճման մը։ Երեսին պզտիկ պզտիկ վէպէէտումները խորշումներն են, ու արծաթ փրփուրները, որոնք կը հիւսուին ու կը քակուին, իր ներքին բարկութեան արտայայտութիւններ։ Դեռէն անդին արտեր, դաշտեր, ձորեր ու բարձունքներ, մարգեր ու մարմանդներ, ալիք ու դալարիք։ Քիչ մը հեռուն, ծառի մը հովանիին տակ կը կենանք, դիտելու համար կարաւաններուն ծուէնները, որոնք քաղաքի դռնէն մինչեւ քովերնիս կ'երկարածգուին, օղակ օղակ, թէեւ առջեւնիս ալ, աչքերնուս կը. բածին չափ, կ'երեւին ուխտաւորական խմբակները, իւրաքանչիւրը հեռուառած իր պառկելիք անկողինը, իր ուտելիքը, հոն մնալիք օրերու թիւին համեմատութեամբ։ Ուշադրութեամբ կը դիտեմ ու կը նշմարեմ որ, գրեթէ բոլոր կիները. կորաքամակ պառաւներէն մինչեւ թարմատի օրիորդները, ոտնաբոպիկ կը քալեն, առանց մտածելու տեղւոյն հեռաւորութեան վրայ, առանց կարեւորութիւն տալու դեռնի խիճերուն, հողերուն քարերուն ու աւազներուն, արհամարհելով անոնց յարուցած դժուարութիւնները, իրենց ներզոր հաւատքին ու դաւանութեան մեծութեանը տակ, ու, միեւնոյն ժամանակ, իրենց լայակներուն տակէն, ծուռ ծուռ նայելով մեզի, որ ձիերով Թուխ Մանուկ Խաչի ոտքը երթալու ամբարշտութիւնը կը գործենք։ Անոնք ուխտ ըրած են. «Թուխ Մանուկ Խաչ, դուն իմ խնդիրքս կատարէ, եթ բոպիկ պիտի գամ քու դուռդ»։ Ու հիմա նոյն հաւատքի թեւերովը կը սուրան, ուրախ ու զուարթ, մէկմէկու պատմելով, ապշածի ու աքանչացածի դէմքով Թուխ Մանուկ Խաչի կատարած հրաշագործութիւնները, իր ոտքը գացողներուն, մէկուն հիւանդութիւնը բժշկելով. ուրիշի մը աչքը բուժելով, երրորդի մը մտանոգութիւնը վանելով։ Կը մտածեմ, կը մտածեմ ու կը մտածեմ, բայց չեմ կրնար հասկնալ թէ խելացին մենք ենք որ անպատճառ ամէն բան մեր աչքերովը տեսնելու կը փափաքինք, հաւատալու համար թէ անոնք, որ ամէն պատմածի կը հաւատան, ու այդ հաւատքին մխիթարութեանը մէջ կ'ապրին։

Դեռէն գրեթէ ժամ մը հեռաւորութեամբ, կը հասնինք Սատիկ գիւղին, որ թրքաբնակ գիւղ մըն է, ճամբուն մօտիկը, աղւորիկ դիրքով։ Զորս կողմէն գեղջիը քիչ քիչ վեր կը բարձրանայ, ու գագաթին վրայ լայնօրէն կը փռուի անիկա, սեղմակի շրջապատուելով պարտէզներու օղակով մը, ու այսպէսով կարծես ինքն ալ պտրակ մը դառնալով։ Հետզհետէ, աջ ու ձախ կողմերնիս, հեռուէն կը տեսնենք Գապասաղալ, Գարապաչ, Խոզան գիւղերը, ու, անկէ անդին, միեւնոյն տեսարաններուն կրկներեւոյթները, դարձեալ արտեր, պարտէզներ ու մարգագետիններ։ Երկինքը տարբեր վիճակ մը հագեր է հիմակ։ Մինչեւ այն ատեն մինակ կապուտութիւն մը կար, լեղակի մը կապուտութիւնը, հիմա, սակայն, ամպերու նուրբ պատառ մը, ժանեկային մանրաբուետ հիւսուածքով, փռուած է անոր մակերեսին վրայ, բաւական ընդարձակ տարածութեամբ մը, որ ատեն ատեն կը մեղմէ արեգակի ուղղակի համբուրումին աղդեցութիւնը։ Տեղ տեղ կը հանդիպինք գիւղացի լաճերու, որոնք գըրաստներով բրինձի հունձքերը կը փոխադրեն, արաբներու, որոնք ցորեն կը տանին ուղտերով, հովիւներու, որոնք հօտերը կ'արածեն արինգի մեւանոյշ դաշնակումներով, դուարավաճառներու, որոնք առջեւնին խառներ են եզներ, կովեր ու ոչխարներ։

Հաղիւ ժամը տասնուկէսին կը տեսնենք Սաթիգիւղը։ Դիտելու արժանի է այն ատեն ուխտաւորներուն ուգեւորութիւնը, երբ ամէնուն դէմքը ուրախութեամբ կը ճառագայթէ։ Հապա բոպիկ քաղաքներուն գոհունակութեան մրմունջները, հրճուանքի ցոյցերը։ Անոնք բոլորովին յատկանշական են։ Զերմեռանդութեամբ կը խաչակնքեն երեսնին ու գեանին հողերը կը համբուրեն։ «Ա՛ռ ըշամ չուտ հասնիք, քուրո՛ւկ, բնաւ չղդացինք ճամբուն հեռաւորութիւնն ու դժուարութիւնները» կ'ըսէ մէկը միւսին, որ կը պասասխանէ «հապա՛, Թուխ Մանուկ խաչ, կ'օգնէ մեզի, ղուրպան ըլիմ իր զօրութեանը։ Արդէն իրիկուան ժամերգութեան ատենն է, ու եկողը կը վազէ եկեղեցի, իր ուխտն ու խնդրուածքը կատարելու։ Կը դիտեմ ուխտաւորներուն տողանցքը, որոնք իրարու ետեւէ կուգան, քանանային կամ ժամկոչին ականջին փսփսալու իրենց զոհաբերութեան լուրը, մոմեր, խունկ, դրամ, ոչխար, աքաղաղ, վառելու իւղ և ուրիշ բաներ իրենց խնդրակատարութեանց համար։ Անոնցմէ իւրաքանչիւրը ատոնց մասին խոստում մը ըրած է, զոր եթէ չգործադրէ, պարգեն չատ աղէտաբեր կը դառնայ իրեն համար։ Մէկը իր զաւկին հասակով մոմ խոստացած է վառել Թուխ Մանուկ Խաչի առջեւը, եթէ Անիկա բժշկութեան տայ իր պաչտելի հոգեհատորին, ուրիշ մը ծնրադիրքովը դրամ իր զաւկին մաղերուն, զորս բնաւ չէ կտրած մինչեւ այն ժամանակ, եթէ Թուխ Մանուկ Խաչ զանի կեդանի պահէ, որովհետեւ իրենց զաւակը չապրիր, ուրիշ մը, հա, աքաղաղ, ոչխար, դրամ եթէ իրենց կեանքի ճամբուն վրայ գտնուող ընտանեկան վտանգը անցնի, Թուխ Մանուկ Խաչի զօրութեամբ։ Ու դեռ ուխտադրութեան այլագունակ դրուագներ, մէկը մէկալէն յատկանշական։ Ու կը դիտեմ Զերմեռանդ երկրպագութիւնը կիներուն, լալագին աչքերով, տենդագին սրտաբախումներով, անկեղծ արտայայտութիւններով, հոգեկան վսեմ ամբարձումներու մէջ։ Որքան ուժով ըլլալու է հաւատքը իրենց ներսիդին, պայտամուքի այդ անպարոյր մթնոլորտներուն մէջ սաւառնելու համար, ու որքան մեծ ըլլալու է իրենց աղիքները կրծող ցաւը, այդ հրայրքոտ թափովը աղօթելու, հառաչելու ու արտասուելու համար։ Ժամերգութիւնները ո՛րքան ալ անկանոն ըլլան, դարձեալ անուշ սրտառուչութիւն մը ունին գիւղին մէջ, միշտ սա տպաւորութիւնով թէ, հոն մարդ ա՛լ աւելի մտիկ է Աստուծոյ, հեռի աշխարհիկ հոգերէ, հեռի կեանքի տրղմուտքներէ։ Ուխտերու կատարումէն ետքը, ամէն մարդ կը նայի որ դիւրելու տեղ մը գտնէ իրեն համար։ Եւ ահաւասիկ, վայրկենաբար գրաւուած են եկեղեցին բակը, սենեակները գիւղի ճանչնոր տուները ու անոնց տանիքները։ Ես ու ընկերս ալ կը հիւրընկալուինք տունը գիւղի ամէնէն կարեւոր մարդերէն մէկուն, Մհ. Մկրօյի, որ ամբողջ այդ կողմերուն մէջ ծանօթ է իր առատաձեռնութեամբն ու ասպրելականութեամբը։ Բայց տակաւին ուխտաւորներուն վերջը եկած չէ. անոնք հետզհետէ կը հասնին քաղաքէն ու շրջակայ գիւղերէն, և ասիկա նոյն իսկ մինչեւ կէս գիշեր։

Իրիկուան պահը բացառիկ հաճելիութիւն մը ունի գեղջկական կայքերու մէջ։ Գիւղը, որ ցորեկը հովանաւորի մը պէս բացուած է, իր զաւակները դրկելով դաշտերը, արտերն ու պարտէզները, հերկի, ցանի, մշակումի ու քաղի, հիմա ինքն իր մէջ կ'ամփոփուի։ Դոմէշները, եզները, կովերը, այծերն ու ոչխարները կը վերադառնան, իրենց հովիւներուն ու գամփռներուն հետ, իւրաքանչիւրը իր ձայնին ուրոյն շեշտը բերելով անասնային գունագեղ հանդերգութեան մը, որ օդին խաղաղութիւնը կը պատռէ, ու ծիծերու լեցուունութեամբ մը, որ ուրախութիւնն է տանտիկիններուն։ Ամէն կողմ անուշ զովութիւն մը կը ծածանի, իր խաղկոտութիւնները օրօրոցին մէջ տարուբերելով ծառերը ու շոյելով հակերուն մանուսը։ Մինչեւ յոյներէն եղած մուխերը հակայ գարգմանակներ կը չինեն օդին մէջ։ Մանաւանդ կիրակամուտը տարբեր խորհրդաւորութեամբ մը կը ներկայանայ։ Բարեպաշտութիւնը ա՛լ աւելի շեշտուն երեւոյթ մը կ'առնէ դէմքին վրայ գիւղացիին, որ վայրկեան առաջ վերադառնալու կը նայի, եկեղեցիին մէջ աղօթք մը մրմնջելու համար իր ծնողաց հոգիին։ Մխիթիք բան մը կայ Բնութեան մէջ, որ կ'ազդուի ժամանակ հանդիսաւորութիւնէն ու կ'ազդէ մարդուն վրայ։

Գիշերը լուսին կար։ Որքան անուշ է լուսնկայ գիշերը, գիւղին մէջ։ Ամբողջ Բնութիւնը կը խայտայ, անոր գեղանքներու արծաթ հեղեղին տակ։ Մառերն ու մարմանդները մգական հրապոյր մը կը հագնին, աղամանդի պէս պպզալով։

Այդ գիշեր քնանալը չատ դժուար եղաւ, աղմուկին ու ոգեւորութեան ծայրայեղութեանը պատճառով։ Սենեակներուն մէջ, տանիքներուն վրայ, արձակ Բնութեան գիրկը, հարիւրաւոր խմբակներ կազմուած են, որոնցմէ իւրաքանչիւրը, իր նախասիրած եղանակովը, ծուռը կը հանէ կեանքի հաճոյքներուն, փոխարինելու համար զիրենք ա՛ն-քան ճնշող իրենց սովորական ապրելակերպի դժուարութիւնները։ Գիւղացիները, ընդհանրապէս տաղանդ ու զուռնայի բոլորիքը չշրջանակներ կազմած, իրենց խայտաճամուկ հագուստներուն բիւրերանգ ցուցակութեանը մէջ, որոնք կը շողշողան լուսինին արծաթ ցոլքերուն յորդումին տակ, ծիւծանի մը գունագեղութեամբ, շռնչանի մը պէս կը դառնան ու կը դառնան, տեղական մեանոյշ երգերով, որոնք օդը կը թնդացնեն։ Իսկ քաղաքացիները, որոնք համ չեն առներ այս տեսակաւմեղ խաղերէ, այժերնին օղի խմելու տուած են, յանախ ինքնակորուսման աստիճաններուն երթալով։

Առաւօտուն ցուրտի սրսփանքներու մէջ կ'արթննանք, որովհետեւ գիշերը չատ անձրեւ եկած է, ադամանդի հատիկներ կախելով ծառերու տերեւներէն։ Ո՛րքան մեծ կ'ըլլայ զարմանքս, երբ չատերը կը տեսնեմ բացօթեայ քնացած, տանիքներուն վրայ, ջուրերուն եզերքը, ծառերուն միջեւ, անձրեւին տակ խնամած,—որովհետեւ արբեցեր ու հոն մնացեր են, — մինչդեռ մենք, մաքուր տան մէջ ու թանձր վերմակներու տակ իսկ կը դողդողանք։

Առաւօտեան տեսարանն ալ հիանալի է գիւղին մէջ։ Արեգակի կարմիր ճառագայթներուն առջեւ հրդեհի պէս բռնկած է երկինքը, ու ոսկի ջնարակով մը օծուած է Բնութիւնը։ Աքաղաղները իրենց զիլ շեփորը կը հնչեցնեն, գամփռները կը գոռան իրենց խռպոտ ձայնովը, Բնութեան վերաշարթօնքը աւետելով։ Գիւղին դուռները կը բացուին ու փեթակի մը մեղուներուն պէս կը ցրուին մարդիկն ու դաշտերը։ Զեփիւռը անուշ անուշ կը պարէ, հոն ջորին վրայ ծիանք մը չինելով, հոն ծառերու տերեւներուն մէջ մեղեդի մը հիւսելով։ Օդը հայլիի չափ վճիտ ու յատակ է, որուն մէջ թռչունները կը ճախրեն, իրենց նախընծայ փառաբանանքը վերառաքելով։

Զանգակի ձայնով եկեղեցի կ'ելնենք, Ս. Պատարագի արարողութեան ներկայ ըլլալու։ Դուրսը, սակայն, նոր-բէն պարերը կը դառնան խոլական թափով մը, ու քաղքենի ուրախութեանց սապանիի բաժինը կը կատարուի։

Եկեղեցիի աւարտումէն ետքը, բազմութիւնը հետզհետէ կ'սկսի ցանցառիլ, իւրաքանչիւրը իր նախավայրը երթալով։ Բայց զուարճանքի ոգեւորութիւնը նորէն կը շարունակուի մասցողներուն մէջ։ Ահաւասիկ խումբ մը երիտասարդներ համզոր են թեթեւամիտ պատանի մը, անոր հարսի լաթեր հագցուցեր են, հատ մըն ալ փեսայ ու կնքահայր ճարեր են, ու զանոնք մէկ մէկ ձիու հեծցուցած, կը պտցնեն գիւղին բոլորտիքը, ուրախութեան արտառոց ցոյցերով, հարիւրաւոր աղջիկներէ, տղաքներէ ու կիներէ կազմուած հանդիսական թափորով մը։

* * *

Քիչ մըն ալ խօսինք ուղղակի գիւղին վրայ։

Սաթիգիւղ, որ 50 տուներէ բաղկացած բնակչութիւն մը ունի, կը գտնուի զառիթափի մը վրայ, սանդուղի մը ձեւով, որուն ոտքերը կը հասնին մինչեւ ձորը։ Առջեւը երկարագիծ բարձրավանդակ մը կայ. որուն ատորտի քանի մը կէտերէն, խիճերու բնական ագուցուածքի մը, կը թորին մաքուր, վճիտ, պաղուկ ու կաթնահամ ջուրերու երիզներ. որոնք մեծ հռչակ ունին. և որոնք ետքը միանալով կ'երթան ջաղացքներ դարձնելու, և վերջը գետը կը թափին։ Ջուրերու ուղղութեամբը, այդ ձորամէջի ամբողջ բացատանին վրայ, կը գտնուին բազմաթիւ ծառեր, որոնք չատ գեղեցիկ հովանոցք մը կը չինեն ամէն անոնց համար, որոնք ամառուան տօթին հոն կ'երթան հանգստանալու։ Տակաւին ասկէ երկու տարի առաջ, գիւղը ունէր իր մասնաւոր վարժարանը, որ կը մատակարարուէր հեռաւոր բարերարի մը ամսական մէկ ոսկի նպաստովը, որուն դադարումին համար, սակայն, գիւղը հիմա զրկուած է այդ կրթական բարիքէն, թէև չատ կը փափաքի անոր։ Արդի եկեղեցին չատ խեղճուկ է, ցած, անզարդ ու անշուք սենեակ մը որ առժամապէս եկեղեցիի վիճակին մէջ դրուած է։ Գիւղը սակայն, գեռ ասկէ քանի մը տարի առաջ, ունէր իր մասնաւոր եկեղեցին, որ հիմա բոլորովին աւերակ է, և որուն պատերը կը ցուցնեն թէ, անիկա բաւական ընդարձակ եւ ճաշակաւոր բան մը եղած է։ Հետաքրքիր եղանք հասկնալու թէ, ինչո՞ւ այդ եկեղեցին մինչեւ հիմա աւերակ է, երբ, գիւղացիներու վկայութեան համեմատ, անիկա երկու խանութ, արտ մը, եւ տարեկան երկու հազար ղրշ.ի չափ եկամուտ ունի, շրջորէ այն ուխտաւորներուն. որոնք տարին տասներկու ամիս անպակաս են անկէ, և որոնց մէջ նոյն իսկ տարակրօնները անագին մաս մը ունին։ Եւ տարօրինակ բաներ խմացանք։ Այդ եկեղեցիին ամբողջ եկամուտը, բազմաթիւ տարիներէ ի վեր, կը գանձէ եղեր Տիյարպէքիրցի հարուստ մը, իբրև անոր մատակարարը։ Արդ, երբ դրամը պատրաստ է, ինչո՞ւ չի վերաշինուիր եկեղեցին։ Եթէ առարկուի թէ դրամը տակաւին անբաւական է, մենք այդ առարկութեան երբէք իրաւունք չենք տար։ Թող անգամ մը անոր չինութեան ձեռնարկութիւնը ըլլայ, և Տիարպէքիրի ժողովուրդը, այնքան մշտապատրաստ է սատարելու բարեսիրական հաստատութիւններու կառուցումին, ուղղակի դրամ տալով, ձրի աշխատութեամբ, առաղձներու ձրի հայթայթումով, երբէք չպիտի խնայէ իր աջակցութիւնը նաեւ իր այս սիրելական ուխտավայրին համար։ Վկա՛յ Այի Բունարի եկեղեցին, վկա՛յ Դա՛պի գիւղի եկեղեցին, որոնք գրեթէ ոչինչէն չինուեցան, եւ սոնք թարմ օրինակներ են։

Հետամուտ եղանք նաև հասկնալու թէ, ինչո՞ւ համար եկեղեցին Թուխ Մանուկ Խաչ կը կոչուի, և աւանդական իրերու վերաբերմամբ չատ թանկագին ակնիներ հաւաքեցինք, գիւղի ամէնէն տարեւոր դէմքերու բերաններէն։ Սաթիգիւղ ժամանակին չատ մեծ ու չատ չէն է եղեր բայց բոլոր ժողովուրդը Թունդ քարապաչտ է եղեր։ Թադէոս Առաքեալ, որ այդ կողմերը եկած է քարոզելու, բոլորովին կ'անճրկի զանոնք քրիստոնէացնելու իր աշխատութեանց մէջ։ Անգամ մըն ալ, երբ այդպէս յուսահատ վիճակի մէջ նստեր է Խաչ-Աղբիւրին քով, որուն ջուրը այնքան համեղ է, և որ գիւղին մօտը կը գտնուի, յանկարծ կը տեսնէ որ առջեւը կանգնած է։ Յիսուս, Թուխ Մանուկի մը երեւոյթով, որ կը հարցնէ իրեն.— «Հունձքերը ինչպէս են, Թադէոս։ Առաքեալը կը պատասխանէ.— «Տէր բազում աշխատեցաք և կալաք ոչինչ, այս գիւղը քարապաչտ ծներ է և քարապաչտ պիտի մնայ»։ «Մի՛ յուսահատիր, կ'ըսէ Յիսուս, այս գիւղն ալ հօրս կանչածներու մէջն է»։ Եւ քարի մը վրայ խաչանշանելով, կը յանձնէ Թադէոսին և կ'ըսէ, «Գնա՛, և ըսէ այդ քարապաչտ ժողովուրդին, որ ա՛յս քարը պաչաէ»։ Առաքեալը կը տանի զանիկա ժողովուրդին, կը պատմէ տեսերեւոյթը, կը բացատրէ խաչին ամբողջ նշանակութիւնը, և զանոնք նոր կրօնքի լոյսին կը բերէ։ Ահաւասիկ, ի յիշատակ այս եղելութեանց, Թուխ Մանուկ Խաչ կ'անուանէ հոն առաջին անգամ կանգնած իր մատուռը, որուն երկրորդ տպագրութիւնն է արդի մեծակառոյց այլ աւերակ եկեղեցին։ Աչքովնիս տեսանք այն քարը, որ միչտ եկեղեցիին մէջ կը պահուի, նուիրական մասունքի մը պէս։ Պզտիկ քար մըն է, հաղիւ կէս քառակուսի կանգուն ծաւալով, որուն վրայ գեղեցիկ խաչանշան մը կայ։ Ազբիւրը հովանաւորող վիթխարի ծառին բունին վրայ ալ, գեղեցիկ խաչանշան մը քանդակը կայ, զոր ժողովուրդը ինքնաքանդակ կը դաւանի։ Անոր ոտներն ալ, իբրեւ բժժանքը հիւանդութիւններու, քուրջերով ծածկուած են։

Երկուշաբթի առաւօտ, գեղջկական նախաճաշէ մը ետքը, որ քար կը հանէ քաղաքի համադամիներուն, և անգամ մըն ալ խմելէ ետքը գիւղին անմահական ջուրէն, որուն նմանը չպտիի գտնենք քաղաքին մէջ, հակառակ մեր հիւրընկալին սրտագին թախանձանքներուն, վերադարձի ճամբան կը բռնենք։ Զեփիւռը խալական պարը մը կը դառնայ, իր սրսփանքներուն մէջ համագրկելով զմեզ։ Վճիտ ու յատակ երկինք մը կայ գլխնուս վրայ, որ աղարտուած չէ ամպի պզտիկ բիծով մը անգամ։ Կուլտ ու կուռ կը դիտեմ շրջակայ համայնապատկերը, որ կը խնդայ մէյ մը արեւի ոսկեզօծումին ու մէյ մը գիւղերը եկած անձրեւներուն պպզուն հմայքին տակ։

Տիգրիսի եղերքէն կը դիտեմ քաղաքին դրսերեւոյթը, որ չափազանցօրէն հմայական է։ Գետինը ձիգ զառիվերով մը կը բարձրնայ, միչտ ծածկուած ըլլալով կանաչութեան թանձր թաւիշով մը, որ աչքերուդ կարծէն չափ կը ծաւալի, և այդ հակայական բարձրաւանդակին վրայ, որ ամուր ժայռաւոյթով մը յատակուած է, բազմած է քաղաքը, ծերուկ կնան մը թոյլ ու լայն ընկղմանումով, իր վիթխարի պարիսպներուն վրայէն ցուցադրելով իր հոյչէն միւնարէները, որոնք իրենց երկնապող կարկառումներուն մէջ քեզի պատրանքը կուտան ձերմակ պարիսներու, որոնք օրհնութիւն կը ցանեն քաղաքին վրայ։

ՅԱԿՈԲ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Տիարպէքիր

ՊՕՄ ՏԸ ՖԻԿ
ՏՈՒԿՔ 50 ՂՐՈՒՇ, ԿԷՍ ՏՈՒԿՔ 27 ՂՐՇ.
ՑԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՁՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՑՍԷՐԵԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ 47

ՀԱՒԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԵՐՈՒ ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԶՄԱՑՈՒՄԸ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԹԽՈՂ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

Արհեստական թխող մեքենաներու թիւը այնքան չատ և տեսակները այնչափ զանազան են, զորս կարելի չէ մէկիկ մէկիկ ծանօթացնել։

Մենք արդէն երկու տեսակ թխող մեքենաներ բացատրած էինք մեր Հաւաքածութեան Բաժնին 46րդ թիւին մէջ. և որպէս զի անոնք աւելի հասկնալի ըլլան, այս անգամ անոնց պատկերներն ալ կը ներկայացնենք մեր ընթերցողներուն։

Թխսումին յաջողութիւնը, հաւկիթներուն մայրական հաւասար ջերմութեան մը ներքեւ գտնուելուն կը կարօտի, հետեւաբար հաւաբոյծը պէտք է որ ստէպ հսկէ մեր նոյնապէս բացատրած երկու թխող մեքենաներու ջերմաչափներուն, որպէս զի անոնք մի գուցէ բնական ջերմութենէն աւելի ջերմութիւն մը ցուցնեն։

Այս հսկողութիւնը թէ՛ ձանձրացուցիչ է հաւաբոյծին համար և թէ անոր մէջ կատարուող պզտիկ թերութիւն մը պատճառ կը հանդիսանայ թխսումի սմմենայոռի արդիւնաւորութեան մը և հետեւաբար ամենաանչնչան ձուելքի մը գոյացումին։

Մեքենաչինութեան օրըստօրէական առաջդիմութիւնը եկաւ լրացնել այս թերին, ընդունելով մեզի ջերմութիւնը կանոնաւորող (régulateur) մեքենաներ, որոնց յաւելումովը թխող մեքենաները, առանց հաւաբոյծին օժանդակութեանը պէտք ունենալու, կրնան խիստ կանոնաւորապէս գործել և լաւագոյն արդիւնքներով պակել իրենցմէ սպասուած աշխատութիւնը։

Ասոր համար մենք հոս պիտի բացատրենք Ֆիլիբի թխող մեքենան, որ ընդունարանը կամ կաթսան Ռուլիէ-Առնուի եւ Ֆանֆիյօնի մեքենաներուն մէջ գտնուող կաթսաներուն ճիշտ նըմանն է, սա միակ տարբերութիւնով որ ան իր վրայ կը կրէ կանոնաւորող մեքենայ մը, որ թխսումին յաջողութեանը համար խիստ բարերար դեր մը կատարելու կոչուած է։

Կաթսային ճիշտ մէջտեղէն ուղղաձիգ խողովակ մը կ'անցնի։ Ասիկա իր մէջ կը պարունակէ B գրով նշանակեալ մետաղեայ ձողակ մը, որ իր ստորին մասին վրայ կը կրէ. A գրով նշանակուած պնակաձեւ մետաղեայ տախտակէ մաս մը, որ հաւկիթներուն գըզրոցին վերեւը զետեղուած խորշի մը մէջ կը գտնուի։

A գրով նշանակուած պնակաձեւ մասը խիստ բարակ երկու մետաղեայ կտորներէ կազմուած է, այս երկու կտորները միայն իրենց ներքին եզերքներովը իրարու կպած են, այնպէս որ A մասին մէջ պարապուրդ մը գոյացած է զոր նախապէս պէտք է լեցնել այնպիսի նիւթերէ բաղկացեալ հեղուկով մը որ ջերմաչափը 40 սանթիկրատ աստիճանը անցնելուն պէս սկսի շոգիանալ։

Գոյացած շոգին կամ գոլորշին հեղուկին գտնուած մակերեւոյթէն չատ աւելի ընդարձակ մակերեւոյթի մը կարօտելով և ծաւալելու խիստ մեծկակ ուժով մը օժտուած ըլլալով, կը ճնշէ զինքը պարունակող մասին վրայ որ իր կարգին այս ճնշումը կը հաղորդէ B ձողակին, որ կ'սկի բարձրանալ։

Այս B ձողը իր վերեւը կը կրէ E գրով նշանակուած շարժուն լծակը, որ D մասով, թխսման մեքենային վերի մասին վրայ հաստատուած է։

E լծակին ծայրին վրայ կը գտնուի կլոր և շրջանակաձեւ մետաղեայ մաս մը, որ F գրով նշանակուած խողովակին հետ հաղորդակցութեան մէջ է։

F խողովակը կաթսային մէջէն անցնելով կուգայ կը յանգի հաւկիթներու գզրոցին խորը։

Հիմակ որ կանոնաւորող մեքենան իր յարակից մասերովը բացատրեցինք, տեսնենք թէ ան ինչպէս կը գործէ։

Ենթադրենք թէ թխման բարեխառնութեան աստիճանը 40 ըլլայ. ասիկա անանկ աստիճան մըն է որ գրեթէ անփոփոխ կը մնայ թխսումի բոլոր տեւողութեան միջոցին։

Երբ ջերմաչափը 40 աստիճանը ցուցնէ, G շրջանակը ամբողջովին կը գոցէ F խողովակին բերանը։

Երբ ջերմաչափը 40 աստիճանէն բարձրանալ սկսի, այն ատեն A մետաղեայ պնակիկին մէջ պարունակեալ հեղուկը կը շոգիանայ և յառաջ եկող գոլորշին ճնշելով կ'ուռեցնէ զինքը պարունակող մետաղեայ մակերեսը, որ կը մղէ B երկաթեայ ձողունը և այս ալ իր կարգին ճնշումը E լծակին կը հաղորդէ, որուն ծայրը գտնուող G խցանը վեր կը բարձրանայ և այսպէս F խողովակին բերանը կը բացուի։

F խողովակին ծայրին բացուելուն հետեւանքով, անմիջապէս օդային հոսանք մը կը սկսի գոյանալ այս f խողովակին և թխման մեքենային կոդերուն վրայ գտնուող i i i գիրերով նշանակուող օդաւորումի ծակերու միջեւ։ Թխման մեքենան շրջապատող արտաքին օդը կը մտնէ հաւկիթներու գզրոցին մէջ և անուշ զովութիւնով մը կը շրջապատէ հաւկիթները, մինչեւ որ մեքենային ջերմութիւնը ստանայ իր բնական վիճակը, այսինքն դարձեալ իջնէ 40 աստիճանին։

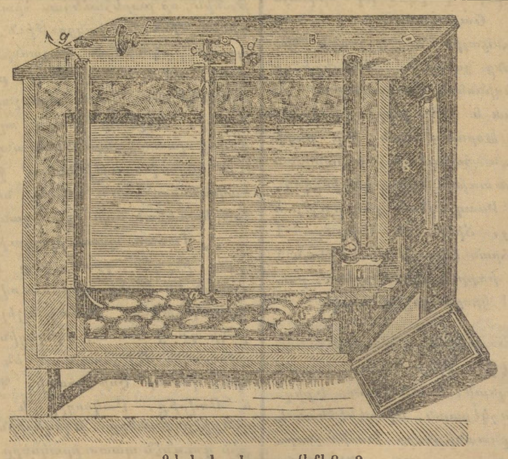

Ֆիլիբի թխող մեքենան

Թխսումի համար անհրաժեշտ եղող 40 սանթիկրատ աստիճանը կանոնաւորող մեքենային անկախ գործունէութիւնովը կատարելապէս ապահովուած է և արդէն մինչեւ որ ջերմաչափը իր նախկին 40 աստիճանը չը ցուցնէ, կանոնաւորող մեքենան չի գոցեր F խողովակը։

Ջերմութիւնը 40 աստիճանին հասնելուն պէս A. մետաղեայ պնակին մէջ գտնուող հեղուկը կ'սկսի խտանալ և կորսնցնելով իր ճնշման ուժը, a պնակին մակերեսները դարձեալ կ'ստանան իրենց նախկին վիճակը որուն հետեւանքով B ձողակը եւ e լծակն ալ կ'իջնեն և այսպէս G. խցանը կը գոցէ B. խողովակին բերանը եւ օդային հոսանքը կը դադրի։

B. ձողակը իր վերի ծայրին վրայ կը կրէ C գրով նշանակուած պտուտակը, զոր դարձնելով կրնանք ի հարկին B ձողունը երկարել և կամ կրճատեցնել։

E լծակին վրայ կը գտնուի պտուտակաւոր հակակշիռ մը, զոր պէտք եղած ատեն կարելի է առաջ ետ տանիլ։

Այս երկու մասերուն յաւելումովը միայն կարելի է կանոնաւորել մեքենան սա հետեւեալ եղանակով,—

Երբ ջերմաչափը 40 աստիճանը կը ցուցնէ, այն ատեն պէտք է C մասը անցընել b ձողին պտուտակաւոր ծայրին վրայ և f հակակշիռը e լծակին վրայ առաջ կը տարուի, մինչեւ որ g խցանը կատարելապէս գոցէ f խողովակին ծայրը։

Ուշադրութիւն ընելու է որ a մակերեսին չարժումներուն համեմատ աստիճանաբար բարձրանայ լծակը։ Կանոնաւորող մեքենային այս աստիճանաւորումը մէկ քանի վայրկեանի փորձառութիւնով կարելի է գլուխ հանել։

ՀՐԱՆՏ ՏԱՆՇԻԿԵԱՆ
Մասնագէտ երկրագործական գիտութեանց